

Nr. 1 (iulie 2011)

ISSN 1857-4424

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

PROIECTUL
„REALITĂȚI CULTURALE“

nr. 1 (iulie 2011)

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa,
redactor-șef

dr. Varvara Buzilă,
director adjunct Muzeul Național de
Etnografie și Istorie Naturală

dr. Victor Ghilaș,
Academia de Științe a Moldovei

dr. Vasile Chiseliță,
Academia de Științe a Moldovei

Gheorghe Neculaescu,
director Cabinetul metodic al Minis-
terului Culturii

Alexei Rău,
director Biblioteca Națională

Veta Ghimpu-Munteanu,
redactor Teleradio-Moldova

Ion Bălțeanu,
președinte Uniunea Meșterilor Popu-
lari din Moldova

Cristian Șarban,
design, tehnoredactare

Adresa: or. Chișinău, str. București,
68, of. 313
Tel.: (+373 22) 22-37-86, 20-25-53
Fax: (+373 22) 20-25-55
E-mail: popapavel55@gmail.com

Materialele expediate redacției — în
variantă electronică, nu se reîntorc
autorilor.

Articolele nu totdeauna vor cores-
punde cu poziția redacției.

Republicarea materialelor este per-
misă cu acordul redacției.

Tipar: Editura „Notograf Prim“ SRL

Indice de abonare:
PM 32118
Preț: 15 lei

SUMAR

File de istorie 2

*****

Nașterea Sf. Ioan Botezătorul
(Sînzienele) 4

MARIANA COCIERU

Apa — simbol și transsubstanțiere
estetică 6

ION BENCHECI

Arta coregrafică — modalitate
de dezvoltare armonioasă
a individualității 11

ZINAIDA DICA

„Așa-i jocul din străbuni“ 14

LEONID CIBOTARI

Vrăjitoarele 16

ANDREI TAMAZLÎCARU

Cîntecul este oglinda
sufletului meu 22

VETA GHIMPU-MUNTEANU

Cobzarul Pavel Țurcan 26

CLAUDIA ȘERȘUN

Mîndră floare de pe Botna 27

NICOLAE FABIAN

Festivalul Tinereții Noastre 27

LUDMILA BELONOȘCA

Mini MISS și Mini MISTER 28

ANDREI TAMAZLÎCARU

Cavaler al vetrelor străbune 28

NADEJDA NEMȚANU

Școală de Arte pentru Copii
„Petru și Ion Teodorovici“ 29

ION TULBU

Școala de Arte „Grigore Solomon“
s. Sărata Galbenă. 30

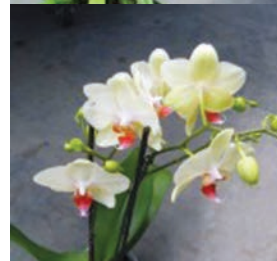
*****

Dicționar cronologic 31

*****

Agenda culturală iulie 2011 32

FLORILE LUNII IULIE

SALUT, DRAGĂ PRIETENE!

Chiar de la început, îți mulțumim că te-ai abonat și ai purces la lecturizarea informației așternută pe paginile revistei, îți dorim succese în procesul de studiere și valorificare a culturii naționale tradiționale dar și contemporane.

În speranța că revista „Realități culturale” îți va deveni adevărat suport în familiarizarea Măriei Voastre cu originalitatea, rolul și funcționalitatea obiceiurilor și tradițiilor, ne dorim mult să Vă fim alături, de fiecare dată, cu materiale de o înaltă ținută profesionistă. Materialele-documente folclorice și etnografice publicate de noi, îți vor fi spijin demn la valorificarea tezaurului spiritual al neamului românesc de pe această palmă de pământ.

Revista „Realități culturale”, unica în acest domeniu, are menirea să ajungă în casele tuturor specialiștilor din cultură, artă, etnografie, școlile de muzică și de artă, muzee și biblioteci, formațiile profesioniste și cele de amatori care promovează arta tradițională.

Intenționăm să organizăm pe paginile revistei, întâlniri de suflet cu personalități: oameni de știință, compozitori, dramaturgi, interpreți ai cîntecului folcloric și contemporan, muziceni-instrumentiști de valoare, specialiști din instituțiile de cultură, ziariști, pictori, meșteri populari etc. Nu vor fi lipsă nici creațiile artistice de valoare, care vor contribui la îmbogățirea repertoriului Dumneavoastră.

Răsfoind revista, veți avea posibilitatea, lunar, să faceți cunoștință cu agenda republicană culturală, cu noi apariții de carte, cu vernisaje ale pictorilor, meșterilor populari, cu omagierea personalităților din aceste domenii.

Fiind convinși că Dumneavoastră, sunteți persoana care țineți mult la trecutul, prezentul dar și viitorul poporului nostru, la cultura tradițională care de veacuri a supraviețuit împre-

ună cu strămoșii noștri, cu noi, dar și în dorința că va fi alături și de generațiile viitoare, Vă invităm să nu fiți indiferent de bogăția noastră spirituală, s-o studiați și s-o valorificați atât în viața zilnică dar și pe paginile revistei noastre.

În acest scop, vă invităm să cercetați vatra folclorică de la baștină, să publicați pe paginile revistei „Realități culturale” adevărate perle folclorice, studii și articole de înaltă ținută care vor constitui cartea de vizită a localității Dumneavoastră. Vom fi mândri de realizările voastre, demonstrînd tuturor că lada spirituală de zestre a localității de unde sunteți este icoana pe care o valorificați, la care vă închinați zilnic și o păstrați ca ochii din cap.

Nu știi dacă afirmațiile mele vau convins, dar sunt sigur că Dumneavoastră, dragă prietene, sunteți patriot sincer al identității neamului nostru, doriți din tot sufletul să cunoașteți istoria și viitorul țărișoarei pre nume Republica Moldova. În caz contrar, ar fi mare păcat dacă noi, cei care avem menirea să ne ocupăm de soarta spirituală a băștinașilor acestui plai minoritic, vom rămîne indiferenți și nu vom aduna acel șirag de petre rare – Tezaurul spiritual al neamului.

Vă așteptăm oaspeți dragi ai revistei „Realități culturale”!

**Cu plecăciune și mult respect
Pavel Popa**

TABLOUL REPUBLICAN DE ABONARE LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE”, NR. 1:

Nr. d/o	Raionul/Municipiul	Nr. abonați	Instituții de cultură								
1	Drochia	10	81	11	Ocnița	3	68	24	Leova	1	70
2	Fălești	8	122	12	Ialoveni	3	61	25	Cimișlia	1	74
3	Soroca	7	125	13	Călărași	3	90	26	Bălți	1	23
4	Hîncești	6	118	14	Cahul	3	103	27	Glodeni	1	69
5	Dubăsari	5	34	15	Briceni	2	68	28	Sîngerei	1	99
6	Anenii Noi	5	72	16	Criuleni	2	61	29	Basarabeasca	1	25
7	Strășeni	5	71	17	Nisporeni	2	68	30	UTAG	1	81
8	Florești	5	119	18	Ungheni	2	126	31	Orhei	0	127
9	Căușeni	4	84	19	Rîșcani	2	99	32	Dondușeni	0	48
10	Rezina	4	73	20	Telenești	2	97	33	Șoldănești	0	64
				21	Edineț	1	92	34	Taraclia	0	52
				22	Ștefan-Vodă	1	67	35	Cantemir	0	92
				23	Chișinău	1	68	36	Alte instituții	273	

File de istorie

Ștefan al III-lea, supranumit Ștefan cel Mare s-a născut în 1433, 2 iulie în satul Borzești, Suceava, fiul lui Bogdan al II-lea. El a fost domn al Moldovei între anii 1457 și 1504.

Niciodată țara n-a fost mai bogată și mai respectată; niciodată faima domnului ei n-a străbătut atât de departe, provocând admirația prietenilor și a dusmanilor; niciodată nu s-au ridicat atâtea lacasuri civile și sfinte — cel mai frumos timp din istoria Moldovei. Evident, nu a fost numai lumina în cei patruzeci și șapte de ani de domnie, fiind silit, Ștefan a făcut și compromisuri.

Ștefan feciorul lui Bogdan, în aprilie 1457 intra în Moldova, pe valea Siretului cu o oaste de 6000 de oameni, dați de Vlad Tepeș cu care a reusit să răzbune moartea părintelui său și să-și ia mostenirea. În lupta de la Dolhești, pe Siret, armata lui Ștefan a învins iar Petru Aron a fost silit să ia. În anul 1476, primăvara, sultanul a pornit din Adrianopol, cu 150000 de soldați, pentru a-l învinge pe acela care sfârșise oastea lui Soliman. Armata lui Basarab din Muntenia s-a aliat cu turcii. Soarta lui Ștefan părea pecetluită. Mehmed aducea cu sine și un pretendent la tronul Mol-

dovei, un presupus frate de-al lui Ștefan. Lupta a avut loc la Razboieni. Sultanul impus să se retragă nu a reușit să cucerească nici una dintre cetățile importante ale Moldovei. Ștefan a intrat în Muntenia, împreună cu armata ungară și l-a izgonit pe Basarab, punându-l în locul acestuia pe Vlad Țepeș (1476). După nici o lună, Basarab s-a întors cu ajutor turcesc și l-a omorat pe Țepeș.

Ultimii ani de domnie au fost ani de pace. Cel care spunea în actele scrise că este din mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei a zidit 44 mănăstiri și biserici, conform tradiției, după fiecare luptă câștigată o biserică. Bătrîn și bolnav de gută, i s-a amputat un picior. După o domnie îndelungată de 47 de ani — neobișnuită pentru acele vremuri — marele domnitor și-a închis ochii la 2 iulie 1504.

„Iară prea Ștefan Vodă l-au îngropat țara cu multă jale și plângere în mănăstire la Putna, care era zidită de dânsul, jale era, că plângea toți ca pe un părinte al său...” (Grigore Ureche)

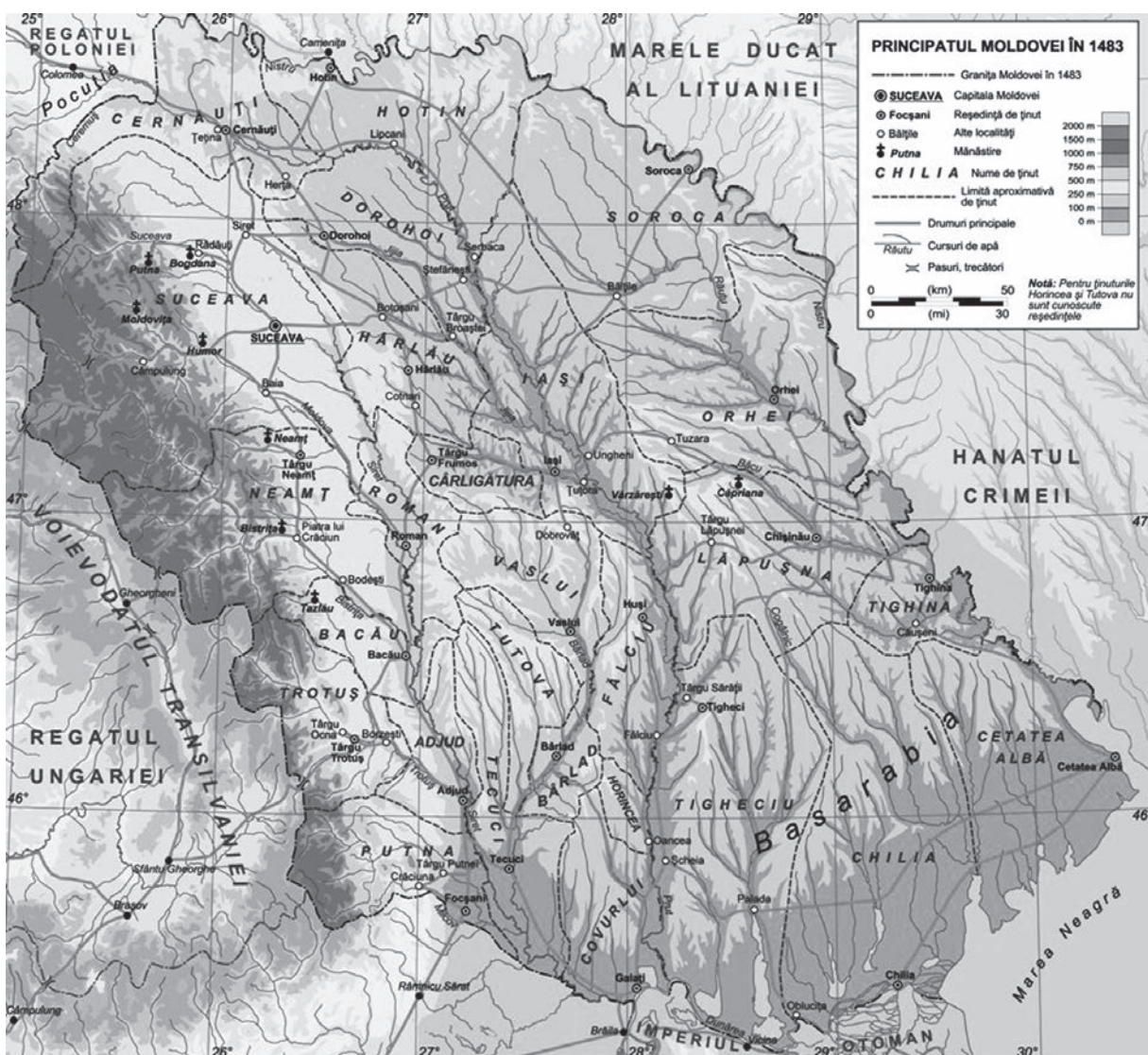
Papa Sixtus al IV-lea l-a numit „Athleta Christi” (atletul lui Christos) iar poporul l-a cântat în balade.

În vremea lui Ștefan cel Mare, țărani răzeși, proprietari de pământ, erau chemați la solicitarea domnului la „oaste” în schimbul unor privilegii. Alături de ei, un rol important îl jucau cetele boierilor, care veneau cu oșteni de pe moșiile lor, și cetele târgurilor, alcătuite din târgoveți, care se puteau strînge mai repede în caz de nevoie. Oastea mare a lui Ștefan era deci o „oaste de țară”, la vremea aceea puțini fiind lefegii (mercenari sau soldneri). Țara era apărată de cetăți ca Soroca, Tighina și Cetatea Albă la Nistru, cetatea Chilia la Dunăre, cetățile Hotinului și Sucevei la Nord, spre Carpați Cetatea Neamțului, iar pe Siret cetatea Romanului. Moldova era stabilă politic și bogată. Incursiunile pretendenților la domnie erau rare, și opoziția

Steag de luptă

boierilor slabă. Buna securitate a drumurilor îmbia pe negustorii italieni, polonezi sau armeni să treacă prin Moldova de la Marea Neagră spre Liov (Lemberg) și invers, aducând din Orient mirodenii, covoare, blănuri, metale și pietre prețioase iar din Apus postavuri și arme. Vămile aduceau bani în vistieria domnească, astfel se explică mijloacele materiale care i-au permis lui Ștefan să lupte și să construiască fără încetare în lunga lui domnie. Căci el trebuia să se bizuie numai pe puterile Moldovei, pe sprijinul vecinilor — polonezi sau unguri — nu se putea bizui, căci și unii și alții voiau să aibă Moldova sub suveranitatea lor. Pericolul

mare îl reprezenta Imperiului Otoman, care — după cucerirea Constantinopolului la 1453, de

către sultanul Mehmed al II-lea Fatih — își continua înaintarea spre inima Europei.

Mănăstirea Putna

Nașterea Sf. Ioan Botezătorul

24 iunie / 7 iulie

Una din cele mai vechi și mai îndrăgite sărbători de vară este solstițiul, cu dată fixă de marcăre (21 iunie) — Sînzienele.

Se știe că solstițiul de vară este considerat momentul cînd, în cursul anului, soarele se află la cea mai mare înălțime deasupra ecuatorului, fapt ce determină cea mai lungă zi și cea mai scurtă noapte a anului. În timpul acesta soarele încetează de a se urca mai sus pe bolta cerească, o vreme stînd pe loc. De aici vine și cuv. *solstițiu* — stare, aflare pe loc a soarelui.

Sărbătoarea aceasta din toiu verii era consacrată în vechime zeiței Diana — divinitate agrară, protectoare a lanurilor de grîu și de orz, aflate în pîrg. Diana era venerată de către fete de vîrsta căsătoriei și de neveste tinere cu copii (simbolul rodniciei, fecundității).

Diana (Sanctae Diana) a dat și una din cele mai răspîndite numiri populare ale sărbătorii solstițiului — *Sînzienele*, *Simzănii* ș. a.

Sînzienele sunt numite și unele divinități antropomorfe agrare, imaginate ca o ceată de fete ce o desfată pe zeița Diana. Se crede că *sînzienele* sunt zîne bune — fete frumoase, care au fost răpite de către zmei și ținute în palate ferecate ori ascunse prin păduri necălcate de picior omenesc. Se zice că în noaptea spre *Sînzienele* ființele acestea umblă pe pămînt ori plutesc în aer, cîntînd și dansînd, astfel dînd calități benefice holdelor și femeilor căsătorite, animalelor și păsărilor, stropind cu miros și leac florile, ușurînd bolile și suferințele, alungînd grindina etc.

Sînziană este numită, totodată, și o plantă erbacee de cîmp, cu frunze lungi și înguste, cu flori, de obicei, galbene-aurii, plăcut mirositoare; înflorește pe la solstițiul de vară, cînd dau în copt lanurile de grîu. *Sînzienele* cresc prin finături și livezi, pe marginea drumurilor, pe lîngă garduri.

Și în satele românești de la est de Nistru, din nordul Caucazului au ajuns pînă în zilele noastre unele tradiții populare legate de stratul precreștin al sărbătorii *Sînzienele*:

— interdicția muncii;

— tradiții cu folosirea florilor de sînziană;
— scăldatul;
— aruncarea merelor (*sînzienele*) prin lanurile de grîu (care se coc în timpul acesta);
— datul pomenilor;
— adunarea plantelor medicinale.

Florile de *sînzienele* sunt folosite în diferite moduri: le pun prin case, fac din ele coronițe etc.

„La *Ivan Cupalo** adușe sînzăni ș' li pune-n casă și li ține pînă v'o trii zili ș-ap' atunși li dușe la fîntînă ș' li stroche cu apă“ (AF, 1988, ms. 389, f. 104; *Mecherstuc* — *Crîmsc* — *Crasnodar*; inf. Ion P. Pascari, 78 ani; culeg. E. Junghietu).

„Cînd îi zîua lor, grîili cînd sî coc, <...> adușem di la deal [*sînzienele*], punem pin casă, pin păretari și punem și la icoani. Și cînd sî mîntuie postu șeala, Sînchetru, ș-ap' li luam, li strînjem și li dușem așa, și li dam așa, undeva“ (AF, 1988, ms. 391-a, f. 95; *Moldovanscoe* — *Crîmsc* — *Crasnodar*; inf. Toader V. Ghimpu, 89 ani; culeg. G. Botezatu, A. Hîncu).

Variantă: AF, 1988, ms. 392, f. 183; *Moldovanscoe* — *Crîmsc* — *Crasnodar*; inf. Ștefan L. Morari, 58 ani; culeg. V. Cirimpei, S. Moraru.

„Di *Sînzienele* adușem cîti un braț di flori și li punem pi casă. Dacă a chica roua mari, ari sî și norocoasă [fata]. Dacă a chica roua nică, noroc — puțuntel“ (AF, 1988, ms. 391-a, f. 232; *Șabanovscoe* — *Seversc* — *Crasnodar*; inf. Ana N. Orba, 77 ani; culeg. G. Botezatu, A. Hîncu).

„*Sînzănilii*-s niști flori galbini ș' taman amu cîn' la cosit li culejeu și fășe *vinoc*,** așa ca o pălărioară în cap ș-apî eli s' dușe cu dînsa așa-n cap pâr la iaz. Nu s' dușe una, da s' dușe v'o două — trii. Ș-apî eli s' scaldă ș-ap' zîșe cî li crești păru și sî li și capu tari. Cu *vinocu* șela s' scaldă cu tātu și li lepăda-n iaz și sî dușe acasă“ (AF, 1988, ms. 389, f. 104; *Mecherstuc* — *Crîmsc* — *Crasnodar*; inf. Ion P. Pascari, 78 ani; culeg. E. Junghietu).

„Fășe *vinoași*, zvîrle pi apă, sî scaldă.

Culeg.: Cînd aruncau coronițele pe apă ce spuneau?

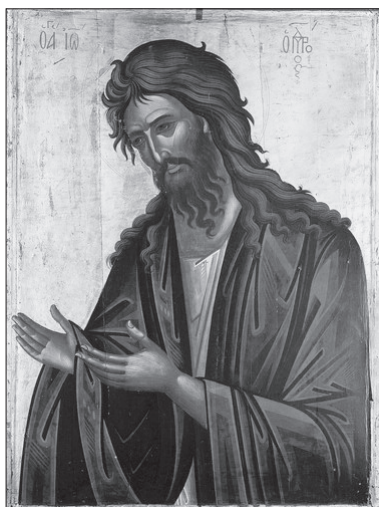
Inf.: *Sceastia i zdorovia șob dal Boh nam. Șob nam popalsea horoșii jeniĥ**** (AF, 1988, ms. 391-a, f.

* Astfel sărbătoarea aceasta se numește la slavii orientali. Numele ar putea fi tradus: Ioan Scăldătorul (rus. *cupati* — a scălda).

** *Vinoc* (ucr.) — cunună, coroană.

*** *Sceastia i zdorovia șob dal Boh nam. Șob nam popalsea horoșii jeniĥ* (ucr.) — Fericire și sănătate să ne dea Dumnezeu. Să avem noroc de un mire bun.

338; *Moldovanova* — Tuapse — Crasnodar; inf. Vera F. Cucima, 80 ani; culeg. G. Botezatu, A. Hîncu).

Variantă: AF, 1988, ms. 392, f. 127; *Moldovanscoe* — Crîmsc — Crasnodar; inf. Maria A. Furdul, 57 ani; culeg. V. Cirimpei, S. Moraru.

În satele românești din estul Nistrului, ca în Basarabia, a avut o răspîndire largă obiceiul de a arunca, cu scop magic, prin lanurile de grâu (care în timpul acesta se coc) un soi de mere vâratice, numite și ele, pe alocuri, *sînziene*.

„Tata ni lua în căruți, lua meri divreni — *sînzieni* — și ni dușem la deal și videm grâu di-i copt. Tata arunca meri pin grâu și zîșe, dacă era pînea frumoasă: — Și la anu și rodeascî pînea ca și amu!

Cînd cosași găsău meri pin grâu, li mîncău“ (AF, 1987, ms. 383, f. 74; *Butor* — Grigoriopol; inf. *Solomon* I. Spiridon, 73 ani; culeg. N. Băieșu).

„Di *Sînzăni* s' coc *sînzînelili* — niști meri mărunțali, mălăieți. Atunși s' coc și oameni zvîrl *sînzîneli* pin grâu — s' coacă grâu. Cî n' s' cosaști, găsăsc meri și li mînîncî“ (AF, 1987, ms. 376, f. 272; *Delacău* — Grigoriopol; inf. *Liuba* A. Tabunșcic, 57 ani; culeg. E. Junghietu).

Variante: AF, 1987, ms. 377, f. 19; *Delacău* — Grigoriopol; inf. A. Gațcan, 50 ani; culeg. E. Junghietu. AF, 1987, ms. 377, f. 167; *Butor* — Grigoriopol; inf. Grigore G. Ababii, 79 ani; culeg. E. Junghietu. AF, 1987, ms. 377, f. 213; *Tîrnauca* — Slobozia; inf. *Anastasia* I. Golubev, 60 ani; culeg. E. Junghietu. AF, 1987, ms. 383, f. 71; *Butor* — Grigoriopol; inf. *Nina* I. Ababii, 46 ani; culeg. N. Băieșu. AF, 1987, ms. 383, f. 218; *Tîrnauca* — Slobozia; inf. *Vera* G. Cărămănuță, 53 ani; culeg. N. Băieșu. AF, 1987, ms. 383, f. 260; *Caragaș* — Slobozia; inf. *Marina* V. Morfoi, 69 ani; culeg. N. Băieșu. AF, 1988, ms. 395, f. 48; *Mălăiești* — Grigoriopol; inf. *Maria* M. Grigoriev, 59 ani; culeg. N. Băieșu. AF, 1988, ms. 395, f. 99; *Tocmagiu* — Grigoriopol; inf. *Teodora* G. Chiriakov, 69 ani; culeg. N. Băieșu. AF, 1988, ms. 395, f. 375; *Mălăiești* — Grigoriopol; inf. *Pavel* I. Șerbanescu, 60 ani; culeg. N. Băieșu.

Pe la *Sînziene* cucul încetează să mai cînte, pleacă spre sud: „Cucu zîși:

Eu sunt pașiri di cuc,
Vara vin, vara mă duc“.

AF, 1987, ms. 383, f. 260; *Caragaș* — Slobozia; inf. *Marina* V. Morfoi, 69 ani; culeg. N. Băieșu.

În ziua de *Sînziene* se dă relativ mult de pomană, mai ales, vișini coapte, ceapă, castraveți verzi.

„Și dău și jișini di pomanî, chiar copași întreji. Îl chemi pi-un om, cari n-ari jișini, leji copacu cu o *mînișterguri* și îl dai. Ziși:

— Cît a trăi copacu, sî-l strînji tu!

Îi mai zîși, cînd îl dărui:

— Pi lumea asta — ții, da pi lumea șeilaltî — nouî sî ni șii fructi! <...> Îl dai di pomanî. Copacu-i pi locu tău, da-n fiicari an vini omu șela și strînji roada“ (AF, 1987, ms. 383, f. 170; *Speia* — Grigoriopol; inf. *Ștefan* M. Eftodiev, 65 ani; culeg. N. Băieșu).

„La *Sînzăni* sî da [de pomană] pepini verdi și cu jișini“ (AF, 1988, ms. 390, f. 264; *Corotna* — Slobozia; inf. *Maria* M. Belocur, 66 ani; culeg. E. Junghietu).

Variantă: AF, 1987, ms. 387-a, f. 127; *Cioburciu* — Slobozia; inf. *Ana* A. Fedotov, 60 ani; culeg. E. Junghietu.

În ziua de *Sînziene* femeile adună plante medicinale. „Aduc flori, buruieni di leac. Apî babilî discîntî cu dînsîli“ (AF, 1988, ms. 388, f. 157; *Moldovanscoe* — Crîmsc — Crasnodar; inf. *Toader* G. Midonii, 76 ani;

culeg. E. Junghietu).

În era creștinismului la sărbătoarea arhaică a solstițiului de vară a fost acomodată ziua nașterii Sf. Ioan Botezătorul. De aici ar veni și o nouă etimologie a sărbătorii despre care vorbim: *Sînziene* din *Sanctus dies Iohannis* (ziua Sfîntului Ioan). Sărbătoarea nouă a fost fixată la trei zile după solstițiul de vară, adică la 24 iunie. S-a procedat așa pentru ca ziua Nașterii Sf. Ioan Botezătorul să fie simetrică cu cea a Nașterii lui Iisus (25 decembrie); intervalul între ele este de șase luni, jumătate de an.

Bibliografia

- S. Fl. Marian, *Sărbătorile la români*, vol II, Buc., 1994
- Cât îi Maramuresul..., Chișinău, 1993.
- Folclor de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului, Chișinău, 2008.

APA — simbol și transsubstanțiere estetică

Simbolistica folclorică românească s-a constituit în bază valorificării constituentelor celor patru stihii ale naturii: focul, apa, aerul și pământul. În calitate de elemente esențiale, au contribuit la crearea universului în miturile cosmogonice ale lumii. Apa ca simbol al materiei prime, al stihiei regenerării și al izvorului vieții... [pulsează o conotație ambivalentă]: „substanța primordială din care iau naștere toate formele și în care revin prin regresie” [1, p. 16], reprezintă stihia pură, dar și purificatoare. Se identifică prin principiul feminin, matern și lunar, inconștient, angoasele psihismului feminin, profunzimea psihismului uman. Apa e veriga tuturor legăturilor; e liantul universal, dar și un element care separă și dizolvă. Ca simbol al inconsecvenței, dispariției formelor și al scurgerii neîncetate a timpului se opune focului masculin și lumii minerale („Apa când se umflă și pe munți îi cufundă”, „Apa, cât de turbure, tot stinge focul”, „Apa trece, pietrele rămân” [2, p. 20-22]).

Filosoful Gaston Bachelard în lucrarea sa *Apa și visele*, analizează arhetipul apei în concordanță cu visul și logica umană, tipologic împărțindu-le în:

- ape limpezi, ape primăvăratice și ape curgătoare, ape îndrăgostite;
- ape adânci, ape stătătoare, ape moarte;
- ape compuse;
- apa maternă și apa feminină;
- apa pură și purificatoare;
- ape dulci;
- ape violente etc.[3]

Apa este înfățișată atât în folclor cât și în literatura scrisă printr-o gamă largă de constituente: izvoare, râuri, fântâni, bălți, mlaștini, mări,

ocean, ploaie, rouă etc.

În lirica folclorică de dragoste se observă o profundă corelație a incipientului sentimentului erotic cu toate stihiiile naturii. În studiul de față însă se inițiază dezvoltarea simbolistică a elementului vital primordial apa.

Considerată în mitologie și simbolistică drept materie primă și sursă a renașterii, apa va deveni în cultura universală un prototip al femininului și opusă elementului naturii — focul. Sub formă de precipitații apa distruge ardoarea focului și regenerează materia. În multe religii aceste două polarități sunt reprezentate prin zei de sex opus. Focul, ca principiu masculin — de zeu și apa, ca element feminin, de zeiță.

În mitologia vedică apele cosmice sunt înfățișate de zeițele Apis, zeițe tinere, foarte frumoase, conduse de zeul soarelui Savitar.

Ca simbol al originii vieții, apa joacă un rol central și în mitologia greacă: în *Teogonia* lui Hesiod, ea se naște din pământ, care „concepu și stearpa Mare... dar plăcerea iubirii n-o simți”, iar mai apoi, unindu-se cu propriul fiu Uranos, născu pe Oceanul cu prăpăstii nemăsurate. La rândul său, apa mării o generează pe Afrodita, zeița iubirii și a frumuseții. Oceanos, zeu acvatic prin excelență, este numit în *Illada* „obârșie a zeilor” și „obârșie a toate”, fiind tatăl tuturor zeilor fluviali și al tuturor nimfelor apelor.

Ancestralul simbolism al elementelor antipodice foc-apă / masculin-feminin este preluat și de creștinism. Una din pildele lui Solomon din Vechiul Testament cu referire la fidelitatea bărbatului mărturisește: „Bea apă din fântâna ta și din izvoarele puțului tău”.

Raportat la Vechiul Testament și

Mariana Cocieru,
Institutul de Filologie

la episoadele din viața lui Isus, prin analogii și juxtapuneri s-a ajuns la crearea unor sensuri multiple, a unei veritabile suite simbolice proprii liturghiei creștine „oricine va bea din apa pe care i-o voi da Eu, în veac nu va înseta, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viață veșnică”.

Astfel, roua, ploaia, izvorul, apele curgătoare, mările, oceanele au fost glorificate dintotdeauna pentru darurile lor, dar au și înspăimântat, furia apelor, ca și cea a focului, fiind un element de pedeapsă divină prin care Dumnezeu purifică pământul. Amintirea potopului este vie, iar în conștiința milioanelor de credincioși s-a înfiripat așteptarea semnalului Trămbiței adevărului, când se va declanșa o nouă purificare.

Simbolul apei apare foarte des în lirica populară ca alinator al dorului. În opoziție cu focul, apa vine ca remediu împotriva dragostei arzătoare:

„Nu știu luna pe șer merge
Ori puica la apă treșe,
Să-mi aducă apă reșe,
Apă reșe-n străchinioară
Și năsip în batistioară,
Să mi-l pui la inimioară,
Să-mi treacă de foc de asară”.

AF, 1947, ms. 7, f. 148; *Doroșcaia*
— *Dubăsari*;

inf. Gheorghe V. Ciobanu, 48 ani; culeg. M. Ipati [4, p. 101].

„Frundzișoară de-un tirău,
Drumul șel de ni-al mărge eu
Nu-i fântână, niși pârau,
Să-ni potoale focul neu“.

AF, 1947, ms. 23, f. 7; Cocieri — Dubăsari;

inf. Ion N. Verlan, 72ani; culeg. P. Crivițchi [4, p. 111].

În exemplele de față apa nu e pur și simplu elementul stingător, ci de împlinire a dragostei. Apa prin sursele sale germinative, cum ar fi izvoarele, fântânile, pâraiele, râurile etc. dezvăluie conotația femininului, fiind deseori asociată cu iubita:

„Focul de la ininioară
Nu-ni potoală niși o țară,
Numai puica îndesară,
Numai puica cu vederea
Îni stinge focul și durerea“.

AF, 1947, ms. 23, f. 7; Cocieri — Dubăsari;

inf. Ion N. Verlan, 72ani; culeg. P. Crivițchi [4, p. 111].

Pentru marele filozof creștin Lactanțiu, din sec. III-IV e.n., focul și apa sunt două elemente create de Dumnezeu pentru menținerea și continuarea vieții pe pământ, focul, ca element activ și apa, ca element pasiv. „Anticii foloseau simbolurile focului și apei la ceremonia căsătoriei, deoarece considerau că numai căldura unui sex și umiditatea celuilalt servesc la formarea și înmulțirea ființelor vii. În acest caz, umiditatea constituie începutul trupului, iar căldura — a sufletului“ [5, p. 54].

Perceperea că orice asociere de elemente imateriale reprezintă, pentru inconștient, o nuntă, dezvăluie caracterul *feminin*, dar și *matern*, atribuit apei de imaginația populară și de imaginația poetică [3]. Apa urzește semințele și dă naștere izvoarelor. Apa este o materie care se întâlnește pretutindeni, generează și regenerează. Ca element constitutiv acvatic, izvorul simbolizează o naștere irezistibilă, continuă. În *Povestea cu cocoșul roșu*, prin vocea bătrânei Ileana Râpoaica, oarbă la bătrânețe, scriitorul Vasile Vasilache anunță un adevăr, care ar putea fi numit universal: „Un izvor, o pădure și duhul lor îți mai întoarce ca amintire pe limbă

gustul verdelui și a sângelui“ [6, p. 191] (verdele simbolizând perenitatea, iar sângele — viața).

În tradiția românească femininul apei este reprezentat și de credința în existența diferitor spirite acvatice de gen feminin: știmate, iele, nedei, rusalce etc.

Prozatorul basarabean V. Ioviță, fiind atras de fantasticul și misticul creațiilor folclorice, transsubstanțiază în țesătura nuvelor sale motivul sirenei în tandem cu visele profetice. Personajul Chiril Mifodievici din nuvela *Sirena*, visează o sirenă. Inițial nu poate înțelege care este semnificația acesteia și purcede la tălmăcirea visului, parcurgându-i toate detaliile. Abia în final descoperă că visul i-a prezis moartea fiicei, pe care nici n-a cunoscut-o, iar sirena era chiar fiică-sa, care a murit înecat. Există o credință în cultura populară românească că sufletele celor care mor neproznic — înecați, înădușiți, electrocuțați, arși — se transformă în strigoi, vîrcolaci, sirene etc., adică în duhuri ale tărâmului de dincolo și nu se liniștesc până când trupul lor nu este predat pământului cu toate rămășițele ce se cuvin celor decedați.

Colinda românească, de asemenea, ne dezvăluie apartenența eroinei principale stihiei acvatice:

„Marea de mare margini n-are,
Marea de mare că a venit,
Dar în val ce mi-și aduce?
Înoată-și, înoată un bour negru,
Dar în coarne ce mi-și are?
Leagăn verde de mătase.
Dar în leagăn cine șade?
Iar (Ilinca) cea frumoasă,
Ea îmi coase-nchindosește,
Guleraș verde-mpletește“.

AF, 1968, ms. 179, f. 36; *Limanscoe-Reni-Odesa*;

inf. Gh. Mocanu, 51 ani; culeg. A. Hâncu, N. Băieșu [7, p. 85].

În ceremonialul nupțial prezența apei neîncepte se asociază junei mirese. La aducerea bradului de nuntă, se săvârșește un act ritualic unde mireasa, luând apă în gură de trei ori, stropește bradul de nuntă. Un alt moment, cel al belșugului îl desprindem din următorul obicei: „Întorcându-se mirii de la cununie, se varsă înaintea lor cofe pline cu apă, ca prin toată

viața lor să le meargă din plin“ [8, p. 11].

Și în obiceiurile calendaristice întâlnim aceeași juxtapunere a elementului acvatic cu femininul. De ziua Sf. Ioan Botezătorul (Iordan, Bobotează), o sărbătoare cu un pronunțat substrat păgân legat de cultul apelor, oamenii se udă cu apă unul pe altul: „îl serbează mai mult femeile; se adună seara în cete, fac chefuri și jocuri fără bărbați“ [9, p. 147].

Același ritual al stropirii are loc și la o dată tradițională fixă: marți în a treia săptămână post-pascală, dar și de câte ori e secetă prelungită, în iunie și iulie. Un grup din fete tinere execută *Jocul Paparudelor*, ca personaje ale unui dans rudimentar, îmbrăcate în fuste simbolice confecționate din frunze; concomitent, femeile din sat le stropesc cu găleți de apă. Uneori în ritual, ca personaj principal, purtând simbolul castității, este prezentă o singură *Paparudă*: „În vremea verii, când semănăturile sunt primejdite de secetă, oamenii de la țară îmbracă o copilă mai mică de 10 ani cu o cămașă făcută din frunze de copaci și buruieni. Toate celelalte copile o urmează și se duc jucând și cântând prin împrejurimi; iar oriunde sosesc, babele au obiceiul de le toarnă apa rece în cap. Cântecele pe care-l cântă este alcătuit cam așa: „*Paparudo! sui-te la cer, deschide-i porțile, trimite de acolo ploaia aici, ca să crească bine secara, grâul, meiul și altele!*“ [10, p. 200]. Potrivit credinței populare *Paparuda* (*Păpălugă*) este o veche divinitate locală din mitologia românească a ploii fertilizante, invocată de grupuri de copile, femei pe timp de secetă.

Scufundarea în apă a întregului corp sau spălarea unor părți ale acestuia semnifică pentru majoritatea popoarelor ritualul purificării. Scăldătoarea ritualică desemnează trecerea existențială a omului prin toate etapele vieții: nașterea / botezul, nunta, înmormântarea. „Imersiunea are semnificația unei regresii uterine și a revenirii la starea primordiale“ [1, p. 19]. În asociație cu stihia focului, apa este și elementul regenerativ. În tradiția creștină scăldatul în ape calde semnifică prestața

senzualității și a desfrâului. Obiceiul de a te spăla cu „apă neîncepută” la anumite sărbători: *Paști, Sângiorz, Sânziene* etc., udatul ritualic prezent în obiceiurile calendaristice de vară: *Caloianul, Paparuda*, poartă credința nu doar de purificare și de preîntâmpinare a unor boli, dar are și funcție germinativă.

Imaginea feminină a apei era vie în conștiința populară și la sfârșitul secolului al XIX-lea. În chestionarele etnologice ale folcloristei Elena Niculiță-Voronica depistăm urătoarea interpretare a semnificației acvaticului: „Apa e femeie, că la fântână mergem cu cofa și cu donița la vacă, să ne dea lapte; și fântâna are izvor, vine de apă, cum are și vaca vine de lapte” [11, p. 253]; „Odată s-a întâlnit apa cu focul. Apa e femeie și focul bărbat voinic cu cruce, cel întâi pe lume” [11, p. 248].

O altă ipostază a apei este *apa vie* și *apa moartă (tare, întrupătoare)* pe care eroii basmelor o beau pentru a-și recăpăta energia sau atunci când sunt uciși de balaur, pentru a învia (*Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana* [12], *Pipăruș-Petru și Florea-Înflorit, Crâncu, vânătorul Codrului* [13]). *Fântâna tinereții* sau *apa sâmbetei* conferă tinerețe veșnică celui care o bea (basmul *Apa tinerețelor*) [14].

Apa vie, care străbate rădăcinile pomului vieții din grădina Eden, este materializată prin imaginea fântânii, izvorului. În toate basmele lumii se vorbește despre o fântână miraculoasă, vindecătoare, întremătoare a trupului și întăritoare a spiritului. Dintr-o asemenea fântână poate curge lapte, miere, vin etc. Fântânele erau nelipsite de pe lângă temple și din alte locuri sacre. Ea unește lumea terestră cu cea subterană și, totodată, poate fi un „ochi” deschis spre cer. În multe basme românești, dar nu numai, întâlnim episodul coborării într-o fântână a voinicului, urcat într-un

hârzob, pentru a ajunge pe tărâmul celălalt. Fântâna săpată în pământ se asociază principiului feminin; basmele și legendele multor popoare ne povestesc despre transformarea fetei omorâte sau persecutate într-o fântână: „O fântână lină / Cu apă puțină, / Apă limpejoară / Ca o lacrimioară” [15, p. 472]. Întâlnirea de lângă fântână e un topos mitologic și folcloric. Iacob o întâlnește pe Rachel lângă o

fântână din Mesopotamia, ea revine și în căsătoria lui Isaac cu Rebeca; tot lângă fântână Isus o va întâlni pe Samariteanca, dezvăluindu-i acesteia natura sa divină. La români, săparea unei fântâni este un rit de expiere a păcatelor și una dintre cele mai importante binefaceri: „Dacă faci o fântână, atunci până la al noulea neam ai pomană; or dacă la altă fântână faci reparație, o curăți, ca să poată bea oamenii dintr-însa ai încă parte din izvorul acela pe ceea lume” [11, p. 263]. Numeroase practici premaritale, maritale, ceremonii de fecunditate, dar și obiceiurile legate de săparea unei fântâni sau de întreținerea ei atestă sacralitatea fântânii în cultura tradițională românească. Spre a fi ferite de duhurile rele, ele sunt străjuite de câte o cruce sau o troiță.

În una din variantele baladei *Toma Alimoș*, dorința personajului de a-și găsi liniștea lângă „gropana” (fântână rudimentară, o groapă cu apă) cu cinci ulmi, elucidează un sentiment de concordanță cu strămoșii. Între fântâna construită și memoria celor duși în lumea celor drepți se

resimte o legătură foarte puternică. Odată ridicată fântâna necesită îngrijire din partea oamenilor, iar datoria de a o menține în bună stare se transmite din generație în generație. În cultura românească profanarea izvoarelor se consideră un mare păcat, care atrage asupra sa mânia cerurilor. Săparea și îngrijirea fântânilor are drept scop primordial potolirea celor însetați în numele strămoșilor, de

aceea apa consumată mai este numită și *apă de pomană*. În riturile funerare se mai păstrează și astăzi obiceiul de a da de pomană vase cu apă, pentru ca pe lumea cealaltă decedatul, în numele căruia se face această jertfă, să nu ducă lipsă de licoarea vitală. Construirea fântânilor se face adeseori în memoria celor răposați, din care motiv întâlnim fântâni am-

plasate lângă cimitire sau chiar morți îngropați în preajma acestora, pentru că fântânile au menirea de a trezi în mintea trecătorilor memoria celor decedați.

Un exemplu elocvent de transsubstanțiere a acestui motiv, al fântânii, dar și a nuanțelor simbolistice germinative le găsim elucidate în romanul *Zodia cancerului* de marele scriitor român Mihail Sadoveanu. Observăm dezvăluirea semnificației acestei imagini în următorul fragment: „Trecând iarăși în locuri singurate cu tovarășii săi”, abatele „văzu o fântână cu cumpănă. Lângă ea se înălța un frumos măr rotat, care mai păstra încă pe smicelele vârfului câteva poame roșii ca sângele. Fântâna era veche după cât arătau ghizdelele și furca de stejar; avea însă cumpănă nouă și ciutură de curând pusă. Mai la vale de măr și de fântână, câteva movili proaspete de țărăni și câteva cruci albe de lemn abia cioplite”. La nedumerirea abatelui cu referire la cele văzute și la rostul ridicării unei fântâni în aceste locuri singurate, boierul însoțitor îi argumentează:

„Odată am avut și eu această mirare, domnule abate, [...] și mi-am pus aceeași întrebare. Și am aflat răspunsul de la slujitorul acela al meu [...]. E fântână pentru călători străini, întru amintirea morților. Bând cei vii, își potolesc și cei morți setea, pe cealaltă lume. O superstiție ca multe altele“ [16, p. 31-32].

Motivul fântânii a fost transsubstanțiat estetic de numeroși scriitori basarabeni. Observăm dezvoltarea simbolică a motivului în următoarele exemple: fântâna-element al vetrei — Gheorghe Ciocoi, *Fântânile la Ocnîța*, Anatol Codru, *Cântec în drum spre casa părinților*; fântâna-străjer — Iulian Flip, *Temelia casei*; fântâna-mamă — Anatol Codru, *Prolog la marele-nceput*, Grigore Vieru, *Izvoare*,

Liviu Damian, *Apă cristalină*; fântâna-permanență, continuitate, creație — Vlad Ioviță, nuvela *Fîntînarul*, Iacob Burghiu, nuvela *Fântâna adună apă*, Anatol Codru, *Strop*, Gheorghe Ciocoi, *Ca să nu se surpe fântânile*, Aurel Ciocanu, *Căutătorii de izvoare*, Anatol Ciocanu, *Izvoare de câmp*; fântâna și fântânarul-creatorul — Vlad Ioviță, nuvela *Fântânarul*, Iacob Burghiu, nuvela *Fântâna adună apă*, Andrei Lupan, *Fântâna lui Pahoma*, Victor Teleucă, *Fântânarii secolului XX*, Grigore Vieru, *Fântânarul*, Arhip Cibotaru, *Fântâni noi*, Anatol Codru, *Fântânarul*; fântâna-apă neînceptută — Nicolae Dabija, *Apă neînceptută*; apă vie, Arhip Cibotaru, *Motiv de basm*, Grigore Vieru, *Izvoare*, Gheorghe Vodă, *La trei fântâni*; fântâna-suferință — Anatol Ciocanu, *Sfârșit*, Ion Vieru, *Ciutură* etc. [17, p. 110-120].

În proza folclorică fântânile reprezintă, de asemenea, și locurile unde se adună ielele și se scaldă, unde se ascund spiritele rele. În cazul acestor fântâni sunt blestemate și trebuie sfințite. Iar dacă se întâmplă să aduci apă seara de la fântână, intrând în

casă trebuie să spui „Binecuvântați apă“, iar cei din casă să răspundă „Dumnezeu să o binecuvânteze“ și abia atunci ea devine curată.

În tradiția românească fluviul este cel care desparte administrativ un popor, dar și este hotarul dintre două lumi paralele.

„Apele curgătoare, mai ales marile râuri, s-au bucurat de o venerație deosebită, fiind investite cu atribu-

(se pun bani), înmormântare). Mariile fluvii sunt simboluri ale apelor superioare, cerești și li se atribuie funcția de a face legătura dintre trei nivele cosmice: cer (aer), pământ, subteranele pământului. Apele unui râu favorizează viața, fertilitatea solului, dar produc și inundații dezastruoase, iar torențele și văltoarele apelor înghit multe vieți omenești. Spre exemplu, personajele din nuvela *Un hectar de*

umbră pentru Sahara de Vlad Ioviță luptă cu revărsările Nistrului. O credință veche românească spune: „Apa mare, când vine salbatică din cauza ploilor ori topirii zăpezilor, e stăpinită de duhuri rele...“ [8, p. 8].

Râul inspiră respect și teamă; fantezia populară le face lăcașe ale balaurilor, monștrilor și spiritelor acvatice pericu-

tele sacralității. Bătrânul Istru sau Donoris, cum îi spuneau tracogeții, era înconjurat de o asemenea aureolă sacrală. După unele mărturii ale timpului, dacii obișnuiau să depună jurământ, bând apă din Dunăre. Deși apa e o stihie feminină, marile fluvii se asociau principiului masculin, deoarece, în antichitate, li se sacrifică câte o fecioară (e cazul Nilului la egipteni). Râul simbolizează scurgerea timpului și devenirea formelor. E un simbol al vieții și al morții, al legăturii dintre lumea de aici și lumea de dincolo“ [1, p.63]. Marele filosof Gaston Bachelard, urmărind destinul apei în poezia lui Edgar Allan Poe depistează aceeași legătură cu lumea de dincolo: „Apa este astfel o invitație la moarte, la o moarte specială, care ne permite să ajungem la unul din refugiile materiale elementare“ [3, p. 65]. Curgerea unui râu spre ocean e simbolul întoarcerii spre esență, geneză, accesul spre Nirvana. Deplasarea în munte simbolizează o întoarcere la sursa divină, la un principiu. Traversarea râului — trecerea de la o stare la alta; este prezentă în riturile de inițiere și de trecere (nuntă

loase. Aspectul nocturn și sinistru al apelor și-a găsit întruchiparea în râurile Infernului: Acheron — apa durerii și-a jalei, Phegeton — râul de foc, Cocytus — al plângerii, Styx — al erorii și Lethe — al uitării. De multe râuri se leagă ideea persistenței unui neam în istorie, cum e cazul Oltului în proza lui Geo Bogza (*Cartea Oltului*), a Nistrului în cea a lui Vladimir Beșleagă (*Zbor frânt*) și Dumitru Matcovschi (*Toamna porumbeilor albi*). În poezia populară românească e pregnant exprimată asocierea râului cu trecerea formelor: „C-așa-i lumea, trecătoare, / De voinici amăgitoare, / Ca o apă curgătoare: / Unul naște ș-altul moare“ [15, p.335].

Încărcată de semnificații simbolice e apa aflată în legătură cu lumea de dincolo. Acolo, râul Lethe marchează hotarul dintre lumea celor vii și lumea morților: este râul uitării, din care beau sufletele defuncțiilor, uitând în acest chip viața pământească.

Apa este utilizată ca *element transcendent* de Mircea Eliade în lucrarea *La țigănci*. Având în centru numeroase personaje fabuloase, de exemplu, luntrașul Charon, inspirat

din mitologia greacă, care traversează râul Styx pentru a duce sufletele morților (celor doi îndrăgostiți în cadrul operei) în lumea cealaltă, lucrarea ne dezvăluie simbolistica trecerii dintr-o ipostază în alta, metamorfoza mediului acvatic.

Apele din baltă, mlaștină, preluând semnificația apelor-stătătoare, dar și a mълului ca materie informă; marchează starea nesigură, imperceptibilă, de unde poate răsări germele vieții (lotusul ieșind la suprafața apei stagnante), dar de unde începe și dezintegrarea, moartea. În folclorul românesc, balta e un spațiu necosmicizat, sediul duhurilor rele, căci unul din eufemismele dracului este *cel din baltă, ăl din baltă sau ăl din tău*. Se crede că acesta se află acolo de pe vremea când Dumnezeu a aruncat din cer pe toți răsculații. Ființele acestea care locuiesc în ape sunt scoase de către femeile-vrăjitoare de acolo pentru a îneca oameni. De asemenea, se crede ca sunt și fântâni necurate, de aceea nu se permite de a merge noaptea la fântână ca *cel din ape* să nu-l tragă după sine și să-l omoare.

Apa care coboară pe pământ din cer sub formă de precipitații simbolizează fertilitatea minții, lumina, influențele spirituale. Ploaia cerească este echivalentul cosmologic al seminției. Prin fiecare strop Dumnezeu trimite îngerii pe pământ. Căzând din cer, ea semnifică și *mana cerească*, darul zeilor, cu sens dublu material și imaterial. Simbol revitalizator, de purificare periodică, ploaia este concepută ca un semn divin la majoritatea popoarelor arhaice.

Chiar la începutul romanului *Clopotnița* de I. Druță personajul Horia va invoca ploaia de deunăzi ca pe o amintire, o metaforă a emoțiilor trăite. Materializarea repetată a motivului dezvăluie stările lăuntrice ale personajului principal.

În romanul *Bătuta* de D. Matcovschi personajul Pavel Iaconi se roagă să plouă, „să plouă ca la Duda, ca la Moldova“, „să plouă cu dor de casă“

[18, p. 287]. Dorul de vatra părintească e pentru Pavel o durere enormă care se cere alinată de stropii de ploaie divină.

În nuvela *Dincolo de ploaie* de Vl. Ioviță căderea precipitațiilor favorizează derularea pozitivă a relațiilor amoroase dintre personajele principale. Astfel adevăratul subiect al narațiunii poate fi descoperit dincolo de prestața materială a ploii.

Un adevăr general privind natura sacră a acvaticului dezvăluie personajul Mihai Gruiă în drama *Frumos și sfânt* (I. Druță): „Apele nu pot să dispară. Apele ba se revarsă, ba își schimbă albia, ba cobor în adân-

curi, dar să dispară cu totul nu pot, pentru că apa și aerul, și cerul e tot ce-avem mai frumos, tot ce-avem mai sfânt...“ [19, p. 309]. Aceași înțelepciune seculară este dezvăluită și de numeroase expresii paremiologice: „În apa lină te îneci ușor“ sau „Apa, cât de turbure, tot stinge focul“, „Apa cât de mare vine, piatra tot în vad ramâne“, „Apa când se umflă și pe munți îi cufundă“, „Dacă nu știi ce-i apa, nu te sui în luntre“, „Cât de mică picătura și tot găurește piatra“ etc. [2, p. 20-22].

În urma cercetărilor observăm o gamă largă de semnificații pe care le denotă elementele stihiei acvatice.

Am urmărit dezvăluirea femininului și a maternității apei, a elementelor ei consitutive, precum și manifestarea conotativă a acestora atât în interiorul tradiției folclorice, cât și în literatura scrisă. Indiferent de forma pe care o ia acvaticul într-o operă literară, ea nu rămâne o simplă imagine artistică, ci în tandem cu intenția de transsubstanțiere estetică a autorului obține accepții noi, dezvoltându-și astfel matricea simbolică.

Referințe bibliografice:

- Ivan Evseev. Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale. Timișoara, 1994.
- Dicționar de proverbe și zicători românești. București; Chișinău, 2001
- Gaston Bachelard. Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei. București, 1995.
- Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug, din nordul Bucacuzului (Texte inedite), vol. II. Chișinău, 2009.
- Ivan Evseev. Simboluri folclorice. Lirica de dragoste și ceremonialul de nuntă. Timișoara, 1987.
- Vasile Vasilache. Povestea cu cocoșul roșu. Chișinău, 1993.
- Maria Mocanu. Colinde din sudul Basarabiei. Chișinău, 2007.
- Tudor Pamfile. Credințe și superstiții ale poporului român. București, 1915.
- Adrian Fochi. Datini și erezuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea (Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densușianu). București, 1976.
- Dimitrie Cantemir. Descrierea Moldovei. Chișinău; București, 2001.
- Elena Niculiță-Voronca. Datinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine cronologică, vol. II. Iași, 1998.
- Povești populare moldovenești. Chișinău, 1988;
- Basme populare românești. Chișinău, 1998.
- Grigore Botezatu. De n-ar fi, nu s-ar povesti: Povești. Chișinău, 1983.
- G. Dem. Teodorescu. Poezii populare române. București, 1982.
- Mihail Sadoveanu. Opere, vol. 10. București, 1957.
- Eliza Botezatu. Poezia și folclorul: puncte de joncțiune. Chișinău, 1987.
- Dumitru Matcovschi. Bătuta. Chișinău, 1979.
- Ion Druță. Scrieri: În patru volume, vol. IV. Chișinău, 1987.

Arta coregrafică — modalitate de dezvoltare armonioasă a individualității

Ion Benchei,
Universitatea Pedagogică
de Stat „Ion Creangă”

*În condițiile social–economice noi, învățământul din Republica Moldova, ne
câtind la influența multor factori negativi, are o perspectivă largă de dezvoltare.*

Printre direcțiile dezvoltării învățământului propuse de Legea RM este problema dezvoltării multilaterale și la momentul oportun a copiilor și tineretului, capacităților sale creative, formarea deprinderilor de auto instruire, auto realizare a personalității. Un rol important i se acordă diverselor tipuri și genuri a instituțiilor de învățământ și varietăților programelor de învățământ, ce asigură individualizarea învățământului, dezvoltării umanitare, ecologice, orientării estetice în învățământul general, însemnătatea lui practică.

Parvine înnoirea scopurilor învățământului. Prioritatea trece de la volumul cunoștințelor și priceperilor însușite — la dezvoltarea multilaterală a personalității, ce oferă realizarea unicelor posibilități ale omului. Scopul fundamental al învățământului devine pregătirea către greutățile vieții, adaptarea psihologică și sociologică.

În afara dezvoltării intelectului, scopurile contemporane a studierii cuprinde dezvoltarea emoțiilor, năzuinței, formarea necesităților, intereselor, fixarea idealurilor, trăsăturilor de caracter. Toată studiarea trebuie orientată spre dezvoltarea armonioasă a personalității și individualității omului în creștere, spre realizarea posibilităților înfundate în el.

În actele normative se schimbă metoda selectării și notării conținutului din punctul de vedere a poten-

țialului lui instructiv și dezvoltător. Accentul de bază este fixat pe formarea la elevi a aspectului științific integrat al lumii, integrării personalității în sistemul culturii naționale și mondiale, contribuției în ajutorul reciproc și colaborare între oameni. S-a pus problema creării condițiilor pentru dezvoltarea aptitudinilor creative a elevilor.

Numai dezvoltarea intelectuală a copiilor, îmbogățirea lor intelectuală, nu asigură dezvoltarea multilaterală a personalității. Pentru obținerea armoniei în dezvoltarea copilului este necesară acordarea atenției desăvârșirii lui morale și fizice, nu se ignorează și dezvoltarea sferei emoționale a personalității.

O particularitate caracteristică a cunoașterii științifice este aceea, că științele matematicii, a naturii, tehnice sociale, cunoscând lumea — o descompun. Sinteza cunoașterii în fiecare din științele reale se limitează la obiectul său, și de aceea nu se înțelege integritatea reflectării lumii. O astfel de reflectare o formează științele filozofice. Dar, însușirea filozofiei cu adevărat, este accesibilă oamenilor care cercetează profund științele reale și dispun de o gândire abstractă dezvoltată. La vârsta de copilărie, adolescență — este irealizabil.

Însă există un gen al activității umane, care oferă imaginația integrată a lumii în unitatea rațiunii și sentimentelor, în sistemul chipurilor emoționale și nu a legilor logice

— aceasta este arta. Și calea aceasta de cunoaștere integrată a vieții este accesibil chiar și pentru copil. Arta — un mijloc de păstrare și transmitere a experienței raționale și emoționale a omului.

Apărută în adinca antichitate, aproape în același timp cu apariția omului cu rațiune, arta dansului a parcurs calea de la mișcările primitive după un anumit ritm pînă la simfonismul practic al baletului contemporan.

Muzica ritmică multor oameni le provoacă dorința de a se mișca. Copilul mic, fără frica de a părea hazliu, dansează cu pasiune după orice muzică. Cu cît mai în vîrstă devine omul, cu atît mai stîmjenite devin mișcările lui, cu atît mai rar el apare în cercurile de dans, dacă nu posedă plasticitatea de la natură, sau în copilărie, adolescență nu a avut norocul să obțină măcar cîteva ore de dans.

În multe școli contemporane, la un nivel bun, iar în unele — la un nivel înalt, este predată muzica și arta plastică, pe cînd cu dansul se ocupă, în cel mai bun caz un grup mic de copii. Copilul, la orele acestor obiecte tradiționale din domeniul instructiv al „Artei”, se pomenește în aceeași bancă ca și la celelalte lecții. Coregrafia, punînduși aceleași scopuri ca și muzica, are o influență enormă în dezvoltarea fizică a copilului, destitue încordarea psihologică, antrenează sistemul respirator, dezvoltă coor-

donarea mișcărilor, ajută la învingerea hipodinamiei, deschide noi posibilități de cunoaștere.

Arta dansului este bogată și variată. Fiecare gen al artei coregrafice prezintă posibilitățile sale de cunoaștere a lumii înconjurătoare, a omului și relațiilor interumane.

La baza însușirii artei coregrafice se află dansul clasic cu metoda sa de pregătire a dansatorului, verificată de-a lungul veacurilor. Dansul clasic însuflă deprinderea ținutei corecte, dezvoltând armonios tot corpul, emancipând mișcarea lui. Incluziunea drenajului clasic în ora de dans, contribuie la bunăstarea aparatului locomotor, echilibrând dezvoltarea mișcării membrilor din dreapta și stînga corpului, dezvoltarea coordonării mișcărilor complicate, lărgirea diapazonului motric, antrenarea aparatelor respirator și cardio-vascular, mărind activitatea vitală a organismului copilului.

Efectul profilactic și medicinal al dansului popular este bazat pe unitatea spațial-teritorială și legalitățile temporal-muzicale. Caracteristica desenului, mișcărilor dansului, sunt influențate de caracteristica ținutului unde locuiește poporul. Astfel, locuitorii din regiunile câmpiilor au pasul larg, încrezut, de pe călcîi pe vîrf, urmările purtării opincilor împletite co talpa dreaptă, tare, iar mai tîrziu — cizme aspre. În munți pașii sunt mai scurți, pășirea mai atentă, omul pășește de parcă ar verifica tăria și soliditatea solului. Desenele dansului, de regulă, la locuitorii din regiunile câmpiilor, sunt mai masive, mai largi, deoarece teritoriul pentru serbări permite de a cuprinde o capacitate mare de dansatori (jocurile naționale, „horovodul“ rusesc pe poiană, cercurile masive a iakuților „osuhaev“). Dansurile muntenilor nu dispun de astfel de imensitate teritorială, femeile și bărbații dansează des pe rînd, uneori (de exemplu dansul gruzin „perhuli“) se formează un cerc din două și trei nivele — bărbații se urcă unul altuia pe umeri.

Puterea influențării legalităților temporal-muzicale a dansului popular se reflectă în ritmul național, care la rîndul său este reglatorul ritmului mișcărilor din viața socială, devenite baza temelor tradiționale principale al dansului popular.

Analizînd caracterul mișcărilor, compunerea spați-

ală a dansului, compoziția lui ritmică, copiii pot primi informații despre geografie, istorie, cultura muzicală și etnografia poporului.

Cunoscutul critic de balet ai anilor 20–50, sec. XX, V. P. Eving, considera, că prin dansurile și cîntecele lui, poporul își pictează idealul său despre om, își exprimă imaginația sa despre chipul tipic al acestui om. Caracterul chipului determină caracterul limbajului dansat. Atracția către frumosul fizic și moral sunt întipărite pronunțat în dansul folcloric moldovenesc. Spre exemplu, trăsăturile generale a dansului bărbătesc bătuta sunt: victoria, iscusința, puterea, iuțeala, frumusețea,

mîndria personală. În jocul popular iscusința, frumusețea, înțelepciunea, grația le sunt caracteristice femeilor, precum și mîndria personală, care n-au fost strivite de aspirările seculare. Arta populară reflectă chipul ideal al omului, și ar fi o nechibzuință de neiertat de a ignora acest ideal stabilit istoric, neîntrebuințarea lui în procesul educației copiilor și adolescenților.

Arta populară nu este un catehism al moralei ipocrite și nu este o colecție de porunci (povești, învățăături) moralizatoare. Importanța educativă a artei populare este extrem de clară: poporul prin chipurile vie ne arată cum ar vrea el să-l vadă pe om, pe care trăsături el le consideră mai demne de imitat (57, 50 — 52).

De-a lungul veacurilor, posibilitățile dezvoltătoare și educaționale a dansului popular erau folosite nu numai de poporul simplu, dar și de aristocrație. Exemplele creației dansului popular, ajunse în castele și palate, se egalau cu cerințele estetice a societății de elită, schimbînd maniera interpretării, simplificînd sau complicînd mișcările dansului de salon. În fiecare montare concretă, dansul conține un anumit caracter, chip, spirit al epocii. Nemijlocit interpretarea dansului, ajută copilul să cunoască caracterul dansului la diferite nivele (emoțional, intelectual, pur muscular), să perceapă prin caracterul muzicii structura polifonică în muzică și în mișcare în conformitate cu ritmul operei interpretate. Caracteristica națională a dansului interpretat reflectă imaginația despre caracterul și tradițiile poporului, lărgind cunoștințele copiilor în domeniul istoriei, etnografiei, geografiei.

Orele de coregrafie oferă cea mai largă posibilitate pentru cunoașterea culturii diferitor popoare, orientarea lor estetică și morală în procesul dezvoltării istorice.

Fiecare epocă istorică își are dansurile sale sociale. Stilul coregrafiei sociale se explică mult prin condițiile istorice a vieții oamenilor. Dansul oferă posibilitatea de a cunoaște „a trece prin sine“, cultura interrelațiilor, regulile de comportare, normele de conduită a diferitor pătri sociale al epocii studiate.

Adesea în istoria dezvoltării dansului social, își găsesc reflectarea cele mai mari evenimente istorice și

politice, întâmplate în țară. Așa, spre exemplu, pînă la revoluția Franceză din an. 1790 dansurile, interpretate de aristocrație, aveau aliniere liniară: locul în dans era reglementat strict. În frunte se afla regele, după el se aranjau perechile în dependență de statutul lor la curte, noblețe și bogăție. Cercul democratic, popular în dansurile populare, era inadmisibil la balurile aceluia timp. Și numai după revoluție multe dansuri de gală, inclusiv și menuetul, au început să fie interpretate pe cerc. Sau, de exemplu, mazurca, polca, cracoviacul, avînd rădăcini slavone, au apărut la balurile nobilimii rusești ca protest față de tot franțuzescul după năvălirea lui Napoleon în Rusia în an. 1812.

Utilizarea posibilităților dansului de cunoaștere în domeniul istoriei, literaturii, muzicii, geografiei și folclorului este destul de înțeles și logic. Dar ce-i poate da elevului abilitățile obținute la orele de dans în domeniul fizicii sau geometriei ?

Desenul spațial a oricărei compoziții de dans include așa noțiuni ca: cerc, linie, diagonală, unghiul rotației. Alinierea în dans poate fi unghiulară, rombică, pătrată, diagonală ș.a. În coregrafia de gală există o așa noțiune ca „geometria pașilor“. Numai știind noțiuni geometrice concrete și dezvoltînd permanent imaginația sa spațială, elevul v-a reuși în desenele dansurilor cît la cele în grup, atît și la duete, trio ș.a.(dansuri cu soliști).

Cu mult pînă la studierea fizicii, copilul la orele de coregrafie ia cunoștința în practică cu așa noțiuni ca „centrul greutatei“, „axa rotației“, „puterea greutatei“, „pulsul mișcării“, „acțiunea și interacțiunea“ ș.a.m.d.

Un ajutor specific, coregrafia poate oferi și în studierea limbii străine. Toate mișcărilor dansului clasic au denumirile în limba franceză. Unirea formei mișcării cu sensul denumirii ei, ajută la o mai bună memorare a cuvintelor străine: tombe (tomber — a cădea) — mișcare căzătoare; frappe — lovitură, mișcare cu lovitura piciorului lucrător de glezna piciorului de sprijin;

developpe (developpment — dezvoltare) — mișcare, prin care piciorul, îndoindu-se de la genunchi, se ridică pînă la genunchiul piciorului de sprijin și îndreptîndul , se deschide în direcția dată, dezvoltînd mișcarea pînă la cel mai înalt punct.

Și sunt de ne înlocuit orele de coregrafie în studierea posibilităților corpului. Anatomia ne oferă cunoștințe teoretice despre construcția corpului și funcția diferitor organe. Regulile de interpretare, chiar și a celor mai simple mișcări de dans, necesită o coordonare conștientă a lucrului diferitor grupuri de mușchi, ajutînd să se cunoască anatomia corpului său în practică. Prima oră de coregrafie noi de obicei o începem de la aceea, că le aducem la cunoștința copiilor denumirile diferitor părți ale corpului. Nu numai elevul din clasa I, dar și nu oricare elev din clasa V știe unde-i fixată (situată) diafragma, care v-a trebui să fie antrenată la fixarea respirației, sau ce-i aceea căputa piciorului, care trebuie întinsă odată cu desprinderea piciorului de la podea.

Coregrafia oferă largi posibilități de cunoaștere pentru lărgirea cunoștințelor copilului despre lumea înconjurătoare, om și relațiile interumane. Limbajul dansului, înțeles de oamenii diferitor naționalități fără traducere, a fost și rămîne ca modalitate de comunicare importantă.

Dansurile contemporane cu ritmurile lor impetuoase, iuți, și pozițiile complicate a corpului, antrenează bine rezistența, aparatul vestibular, sistemul respirator și inima. În afară de asta, dansurile moderne sunt mai atrăgătoare pentru adolescenți.

Fiecare gen în parte al artei coregrafice și arta coregrafică la general acordă o influență dezvoltătoare și educativă majoră asupra sferei intelectuale, fizice, psihice, emoționale și spirituale a personalității. În așa fel, educația și învățarea elevilor va fi incompletă, dacă în procesul de învățămînt și al educației nu vor fi incluse măcar bazele artei coregrafice.

„Așa-i jocul din străbuni“

Zinaida Dica,
conducătorul ansamblului „model” de muzică și dans popular
„Frunza nucului” din s. Inești,
raionul Telenești

„Așa-i jocul din străbuni” este o sărbătoare a satului Inești, raionul Telenești unde se adună toți băștinașii și dansează jocurile strămoșești.

Locul unde are loc această sărbătoare tradițională este în centrul satului — un median păstrat de zeci de ani de localnici destinat numai acestei sărbători.

„Așa-i jocul din străbuni” se organizează la toate sărbătorile creștine: Crăciunul (a doua zi), în ziua de Sfântul Vasile, în ziua de Sfântul Ion, a treia zi de Sfințele Paști, în prima zi a Duminicii Mare și la Hramul satului, la 21 noiembrie — de ziua sfinților Arhangheli Mihail și Gavril.

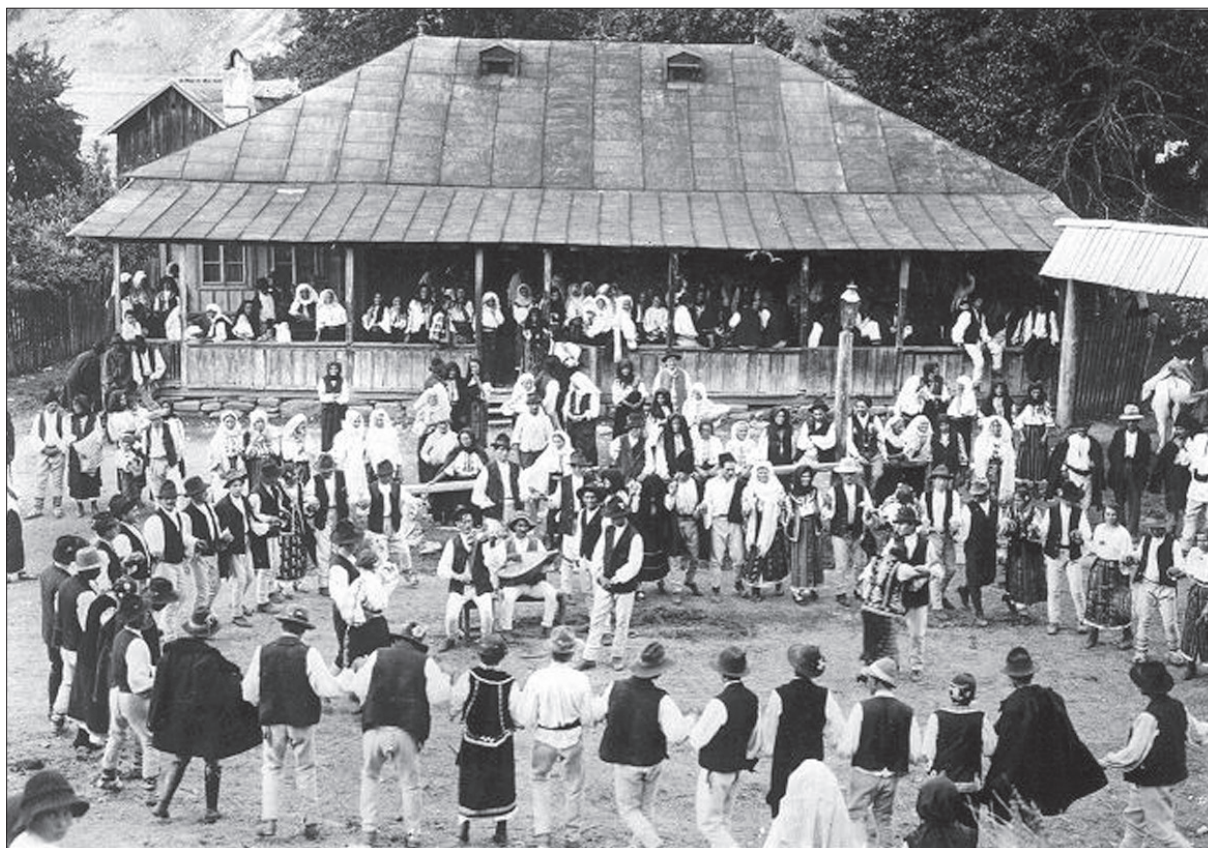
Organizatorii sărbătorii sunt flăcăii demobilizați din armată — 8, 12 persoane, care duc răspunderea pentru desfășurarea tuturor jocurilor organizate în cadrul sărbătorilor religioase, menționate mai sus, pe parcursul unui an.

Organizatorii se numesc „flăcăii cu jocu”.

Funcțiile „flăcăilor cu jocu” sunt:

- organizarea grupului;
- împărțirea funcțiilor între ei;
- masa lăutarilor;
- colectarea banilor și se numesc „bancari”;
- invitarea fetelor la joc;
- buna organizare a jocului, primesc fetele în joc, comandă cu muzica, scoaterea din joc a celor neinvitați (fete mari sau flăcăi), de la cei căsătoriți plată nu se cere;
- intocmirea muzicii (lăutarilor).

Unii bătrâni din sat spun că odinioară, când erau ei mici, organizatorii jocului erau legați în cruce cu două prosoape, prin aceasta ei se deosebeau de ceilalți flăcăi. În prezent, organizatorii nu mai sunt legați cu prosoape și nu poartă nici un semn pentru a fi re-

cunoscuți ca organizatori din motivul că sunt din sat și îi cunoaște toată lumea băștinașă.

Grupul de lăutari era înainte alcătuit de 10-12 muzicanți, în prezent de 5-6. Înainte lăutarii cântau la instrumente aerofone; în prezent, jocul se face cu formații de muzică ușoară, care interpretează mai mult muzică populară. Locul lăutarilor este la o margine a maidanului pe un loc mai înalt. Dintotdeauna, lăutarii satului au servit jocul, de asemenea ei cântau și în satele vecine. Lăutarii erau de naționalitate moldoveni.

În ziua jocului, lăutarii se adunau dimineața pe la ora 10.00 la unul din flăcăii care răspundea de hrana lor. Luau masa împreună cu toți organizatorii jocului și în ograda flăcăului respectiv cântau vreo două marșuri în semn de mulțumire și în semn de anunț pentru sat, despre începerea jocului. Apoi se porneau cu muzică de dans, flăcăii organizatori chiuiiau și dansau pînă ajungeau la maidan. Ajungînd la maidan, lăutarii își ocupau locul destinat lor, organizatorii împărțeau satul în două părți, se organizau și ei în mai multe grupuri și mergeau prin sat și invitau fetele la joc. Între timp, lăutarii cântau pe maidan, tineretul și maturii se adunau și jucau fără să-i aștepte pe flăcăii cu jocul. Pe la orele 4-5 la joc, era strîns tot satul de la mic la mare și numai atunci se începeau jocurile cele mai frumoase.

De obicei, primul dans era Hora, la care participau toți cei prezenți. Durata horei era lungă, din cauza că de mult nu se organizase jocul și oamenii erau doritori de a dansa. Hora era interpretată în mai multe cercuri. În mijlocul fiecărui cerc dansau perechi, de multe ori cercurile reprezentau statutul participanților: tineret, maturi, căsătoriți, copii. Toate categoriile de vîrstă interpretau același pas: doi pași în dreapta și unul în stînga. Bătrînii interpretau doi pași în dreapta, unul în stînga și urmau mai multe bătăi executate cu tocul (se mai numeau pinteni). După Horă urmau jocurile vechi.

Jocuri interpretate în cerc:

- „**Fata popii**“, sîrbă, cu brațele pe umerii vecinului, interpretat de femei și bărbați, se juca la toate ceremoniile satului.
- „**Copacu**“, horă, brațele pe umerii vecinului, la un moment dat un bărbat striga „hop“ și învîrtind partenera, le schimbau cu locurile la partenerul vecin din stînga și așa se mișcau pînă ajungeau la partenerul ei inițial. Jocul putea fi repetat de nenumărate ori.
- „**Șiiacu**“, sîrbă, brațele pe umerii vecinului. Mișcările dansului simbolizează: așezarea nuielilor, baterea nuielilor, construirea acoperișului. Atunci cînd artistic ridică acoperișul sus, cineva din bărbați strigă „haida băi“ — semn

de a începe dansul de la început. Dansul poate fi repetat de mai multe ori.

- „**Șarampoiul**“, dans interpretat numai de bărbați, brațele pe umeri și la brîu atunci cînd execută bătăi specifice acestui dans.

Jocuri interpretate în pereche:

- „**Vengherca**“, perechile sunt situate în profil, în cerc, și se mișcă în dreapta. Specific pentru satul nostru este ca la sfîrșitul frazei muzicale toți interpreții execută cu piciorul drept un triumghi (cheia), poate fi repetat de nenumărate ori.
- **Coasa**, variantă practică în tot arealul Moldovei;
- „**Sansteop**“, denumirea nu știm ce înseamnă, așa îl numesc bătrînii, se desfășoară în cerc cîte doi;
- „**Padispanu**“, nu cunoaștem originea dansului;
- „**Juravelul**“, nu cunoaștem originea dansului, stilul — hostropăț;
- „**Ițele**“ în stil de hostropăț, se dansează în două linii față în față;
- „**Polca ca la Inești**“, se dansează în cerc, perechi;
- „**Polca tronca**“, se dansează în patru perechi, schimbîndu-se pe diagonală între ele, tempoul dansului este de la rar la foarte repede;
- „**Cîrlănuța**“, sîrbă, se dansează în două perechi, schimbîndu-se între ele;
- „**Mărărașul**“, interpretat de 4 băieți și 8 fete, față în față, schimbîndu-se cu locurile;
- „**Șaierul**“, 4 perechi, schimbîndu-și locurile, dar și partenererele, pînă ajung la partenerii lor;
- „**Mixtu**“, dans care se interpretează în perechi. Regula dansului este de a alerga unul după altul fără a se atinge între ei;
- „**Frunza nucului**“, stil de hostropăț, dansul este cîntat de lăutari — melodia, iar interpreții cîntă cu vocea.

Aceste dansuri pot fi repetate de multe ori, la dorința participanților. Atunci cînd se lasă amurgul, jocul se termină. Organizatorii anunță că lăutarii pleacă la masă și după aceasta se începe „Balul“. Înainte, balul se făcea la o casă de gospodari, în prezent la Casa de cultură. Participă la bal numai persoane alese de către organizatori. Fiecare flăcău participă cu iubita sa. Cei fără pereche nu participă. La bal participă și tinere perechi căsătorite. Repertoriul balului este același ca și la joc, dar se mai jioacă și dansuri contemporane: vals, șeic, tangou... Balul se termină la miez de noapte.

Repertoriul coregrafic al s. Inești este reprezentat totalmente de sărbătoarea țărănească „**Așa-i jocul din străbuni**“.

Vrăjitoarele

dramatizare de Leonid Cebotari
după piesa lui I. Makarius „Monstru draguț“

versuri de V. Cernei

Personajele:

Babaica — tînără vrăjitoare

Bombăneasa — vrăjitoare între două vîrste

Bătăușa — vrăjitoare bătrînă

Zurbagia — vrăjitoare foarte bătrînă

Căpcăun Căpcăumul — căpcăun

Ondrej — clopotar

Crapul — ostaș

Racul — ostaș

Ceasul din turn bate. Trepiedul suportă o schimbare uimitoare cu fiecare bătaie a ceasului și este reprezentat de trei vrăjitoare: Zurbagia, Bătăușa și Bombăneasa.

Bătaia miezului nopții le trezește.

Bătăușa: În sfîrșit s-a făcut și miezul nopții.

Zurbagia: Frumos incendiu mai visam. A ars totul în jur, pînă la temelii.

Bătăușa: Da eu visam o inundație. S-au înecat toți de pe fața pămîntului.

Bombăneasa: Iar eu visam o fată care a scăpat căldura în fîntină. Ce a mai ocărit-o maică-sa...

Bătăușa: Of, prăpădit-o! Tu nici măcar să visezi ceva ca lumea nu poți!

Zurbagia: Elce — pelce — Lucifer!

Bombăneasa: Iertați-mă, cumetrelor. Vă rog, iertați-mă!

Bătăușa: Gata, ajunge atîta troncăneală, codru verde, vorbă goală! E timpul să purcedem la treaba noastră urîtă, să facem fapte mîrșave.

Zurbagia: Pe Carp și Rac mai vîrtos să-i învrăjibim și război între ei să pornim!

Toate: Da-da, război între ei să pornim! (*Cîntă*)

Hai că a venit și ceasul

Lumea toată să-nvrăjibim

Să băgăm frica în oase

S-o-așîțăm! S-o nimicim!

Să-l urască Carp pe Rac!

Dușmănească-se-amîndoi

Să se bată cap în cap,

Să pornească crunt război.

Piară lumea! Piară! Piară!

Să rămînem numai noi!

Din hotară în hotară

Ardă țara în război!

(*după cîntec*)

Bătăușa: La drum, zgrepturoaicelor

Înainte spre Carp și Rac.

Să alungăm pacea din sufletele lor!

Zurbagia: Îngăduiți puțin, cumetrelor. Să-mi trag un pic sufletul.

Bătăușa: Ti-ai rămolit de tot, Zurbagia. Una, două și adormi, nu mai ești bună de nimic!

Zurbagia: Mai bine uită-te la tine. N-ai zice că ești chiar o fetiță. Împlinești o sută cincizeci anul acesta.

Bătăușa: Greșești, cumetă. Am numai o sută patruzeci și nouă.

Zurbagia: Tot tragi nădejde că are să pună vre-un vrăjitor ochiul pe tine.

Bătăușa: Da ce crezi, îmi fac coafura „Cuib de cioară“ și cînd încalec mătura și cînd mă pornesc ca vîntul...

Zurbagia: Tot nu se va uita nimeni la tine.

Bătăușa: Ba se va uita!

Zurbagia: Ba nu se va uita!

Bătăușa: Ba se va uita! Cînd am să-mi pun...

Zurbagia: Ei, ce-ai să-ți pui, Bătăușo? Ce-ai să-ți pui?

Bătăușa: Pălăria ta, Zurbagio! (*Smulge de pe capul Zurbagiei pălăria și și-o înfundă pe cap. Zurbagia se năpustește asupra ei*)

Zurbagia: Dă-mi-o! E pălăria mea!

Bătăușa: D-apoi cum! Pălărie la modă, numai bună de dus la petrecere.

Zurbagia: Putregai de pădure ce ești! Ciupercă otrăvitoare! Cînd ți-oi arde o mătură!

Bătăușa: Ce-ai zis, rămolito?

Zurbagia: Ceea ce-ai auzit, zăpăcito!

Bătăușa: Atunci, ține-te bine, vechitură ruinită ce ești! (*Bătăușa și Zurbagia se bat. Bombăneasa încearcă să le despartă*)

Bombăneasa: Potoliți-vă, cumetrelor. Noi, vrăjitoarele trebuie să trăim în bună înțelegere...

Bătăușa: Da tu, Bombăneaso, să taci.

Zurbagia: Ești prea tânără încă.

Bătăușa: Te ținem doar din milă, cu tot cu semința ta drăcească!

Zurbagia: Te-alungăm, când vrem noi.

Bătăușa: Cine-a găsit turnul?

Zurbagia: Noi...

Bătăușa: Noi am fost primele care ne-am așezat aici cu traiul...

Zurbagia: Iar pe tine cu tot cu Babaica ta, vrem — te alungăm, vrem — te lăsăm.

Bătăușa: Afară cu ele, afară!

Bombăneasa: Binefăcătoarele mele! Nu mă alungați! Am să vă slujesc pentru asta. Am să vă fierb viermi, am să vă prăjesc păiangeni...

Zurbagia: Afară cu ele, afară! (*de jos se aud pași, cineva se ridică pe trepte*)

Bombăneasa: Vine cineva.

Bătăușa: Oare cine să fie?

Zurbagia: Miroase a om.

Bombăneasa: Trebuie să împăienjenim turnul!

Bătăușa: Are dreptate, Bombăneasa. (Vrăjitoarele rostesc descîntec)

Vrăjitoarele: (*în cor*)
Colb păienjenit și bezdnă
Guzgani, șoareci, lilieci
Faceți turnul ăsta iute
Ascunziș în veci de veci
Împăiejeni-ți-l bine,
Să se teamă orișicine
Scorpion și Capricorn
Firn! Furn! Forn!

(*Vrăjitoarele suflă, lumina se stinge. E întuneric! Ușa se deschide. Apare bătrînul Ondrej cu o lampă în mînă*)

Ondrej: (*suflînd păienjenișul*) Regatul păienjenișului. N-a trecut nici o săptămînă de cînd m-au luat în armată și uite, cît colb s-a adunat de-acuma. Și nici clopotul nu strălucește. Se spune, că aici s-au așezat cu traiul niște vrăjitoare. Cică, le-a și văzut cineva, luîndu-și zborul pe fereastră călare pe mături. Eu însă, nu cred. (*Vrăjitoarele bat concomitent cu măturile în dușumea*) O fi căzut ceva probabil. (*Vrăjitoarele încep a urla îngrozitor*) Ia ce mai urlă vîntul de parcă a început o nuntă a dracilor. Da poate intradevăr sunt draci... Ba nu, e cam devreme pentru necuratul. (*scoate din buzunar un ceas cu lanț*) Încă nu e douăsprezece. (*Se apropie de fereastră, scoate capul afară*) Ia te uită, pe turn e deja douăsprezece și zece... Ciudat. Ce-i drept, ceasu-i vechi. Dacă ar rămîne în urmă...dar o ia înainte. (*Trage obloanele, se apropie de clopot. Apucă frînghia și zice încet*) Ei, Martin!! (*clopotul îi răspunde cu-n dangăt încet*) Am venit să-mi iau rămas bun de la

tine, bătrîne. Zic și eu bătrîne, de parcă aș fi tînăr. Stai, stai puțin, totuși sunt mai tînăr decît tine. Tu bubui ai deja cu basul tău, cînd eu în corul bisericesc am greșit o notă. De pe atunci, te numeam Marele Martin. Bătrînul Martin. Ții minte! (*dangăt de clopot*) Aud, ții minte! Da de cite ori amîndoi i-am ridicat pe oameni contra furtunii și uraganului, ca să nu se piardă roada... (*Cineva bate în oblon*)

Babaica: (*de după geam*) Deschide-ți! Deschide-ți!

Ondrej: Oare cine strigă acolo?

Babaica: Mătușică! Mătușică! Deschide mai repede.

Ondrej: Mătușică? Parcă nu prea seamăn eu a mătușică?

Babaica: Deschide-ți! Deschide-ți, vă rog!

Ondrej: Trebuie să deschid. (*Ondrej trage zăvorul, obloanele se deschid. Cu un șuierat sălbatic intră în zbor călare pe mătură Babaica. Se împiedică și cade jos. Ondrej încremenit stă în lumina lunii*)

Babaica: Cine-i?

Ondrej: Eu sunt!

Babaica: Dar cine sunteți d-ră?

Ondrej: Ondrej.

Babaica: Clopotarul?

Ondrej: Da!

Babaica: Și mai meșteriți și jucării de lemn?

Ondrej: De unde știi?

Babaica: Eu știu multe despre D-ră.

Ondrej: Cine ești tu, nu pricep?

Babaica: Sunt Babaica. Sunt monstru. (*Îl sperie comic pe bătrîn*) Bu- bu-bu-bu-bu-bu! Bu- bu-bu-bu-bu-bu!

Ondrej: La drept vorbind nu ești un monstru tare monstruos.

Babaica: Pur și simplu nu prea știu a speria, dar mătușica mea zice că o să învăț cu timpul.

Ondrej: Dar cine-i mătușica ta?

Babaica: Vrăjitoarea Bombăneasa.

Ondrej: Deci, tu pe D-ei o strigai?

Babaica: Păi, da! Ia locuiește aici cu nașele mele: Zurbagia și Bătăușa. Probabil, că au zburat deja de aici.

Ondrej: D-apoi voi sunteți aici un regiment întreg. Ia să închid eu geamul să nu le dea prin cap să se întorcă. (*Ondrej închide fereastra, aprinde felinarul, lumina cade pe o grămadă de jucării.*)

Babaica: Jucării! (*Se apleacă, ridică un căluț*) Îmi cam pari cunoscut măi, murgule. (*Ondrej o apucă de ureche*)

Ondrej: A-ha! Care vasăzică, tu ești coțofana care-mi fură jucăriile cînd le pun la uscat? Recunoaște!

Babaica: Da-ți-mi drumul, nene! Nu pentru mine le-am luat!

Ondrej: Dar pentru cine?

Babaica: Pentru copii le-am luat!

Ondrej: Nu cumva mai aveți și vreo grămadă de drăcușori?

Babaica: Ba nu. Pentru copii obișnuți. Pentru micuți.

Ondrej: Pentru micuți. Ca să vezi, da eu te-am tras de ureche.

Babaica: Nici nu vă închipuiți, nene Ondrej, cît este de trist, atunci cînd un copil plînge noaptea. Poate că

ziua întregă nu l-a mîngîiat nimeni sau poate că a visat ceva... atunci, eu vin în zbor la geam și îi arunc o jucărie în pățuc. Dar de fapt ar trebui să arunc gîndaci.

Ondrej: Ptiu! Ce mîrșăvie!

Babaica: Înțelege-ți, eu abia învăț a fi vrăjitoare. Nașa Zurbagia zice: „Trebuie să sperii, să înfricoșezi...” Dar eu, nu pot să le arunc melci cornuți și omizi păroase. Dar cel mai îngrozitor lucru este că mie îmi place cînd copiii rîd. Dacă îl fac pe un micuț să rîdă, îmi vine mai ușor să zbor. Am așa un sentiment de ... În jur se face atît de fru... Mi se pare că, îi iub... Nu, nu, nu, numai nu aceste cuvinte. Niciodată, pentru nimic în lume, nimănui. Altminteri, îmi vine de hac în noaptea de Sinziene.

Ondrej: Cine-o să-ți vină de hac?

Babaica: Vrăjitoarele.

Ondrej: Ptiu. Sămînță de drac.

Babaica: Iar pentru jucării întotdeauna v-am plătit.

Ondrej: Nu cumva cu pere?

Babaica: Aha. Sunt gustoase?

Ondrej: Foarte gustoase. Dar să nu-mi mai aduci. Dacă vrei să iei jucării, vino. Ți le dau și așa, monstru drăguț, ce ești.

Babaica: Monstru drăguț! Ce grozav! Eu sunt monstru drăguț!

Ondrej: Stai un pic, stai! Vino după jucării, chiar în noaptea asta. Mîine nu voi mai fi în atelier. Plec.

Babaica: Pe mult timp?

Ondrej: Poate că, pentru totdeauna. Nu-mi va da el voie să fac jucării.

Babaica: Cine nu-ți va da voie?

Ondrej: Războiul. (*Din depărtare se aud împușcături. Apoi un vuiet, de parcă ar păși un uriaș*) Auzi? El vine.

Babaica: Dar cine-i războiul ăsta, nene Ondrej?

Ondrej: Cum să-ți lămuresc... Războiul este atunci, cînd totul se întoarce cu picioarele în sus. Copii sunt fără casă, cîmpurile fără pîine, turnurile fără clopote, atelierul fără Ondrej, lumea fără jucării...

Babaica: Nu ne trebuie război, nene Ondrej. Nu-l lăsați să treacă.

Ondrej: Babaica, prostuț! Cum să nu-l lași să treacă? Înțelegi, la noi în Racovița e rege Racul. Iar la ei în Cracovița rege e Crapul. Înainte eram buni vecini. Iar acum pe Rac și Crap cineva i-au certat. Și ei au pornit război unul împotriva celuilalt. Lumea vorbește că i-au învrăjbit niște vrăjitoare. Trebuie să-mi apăr Racovița. Ea este Patria mea.

Babaica: Nu înțeleg. Eu credeam că Patria tuturor oamenilor este lumea întregă. (*Iarăși bubuie, Babaica țipă și se aruncă la pieptul lui Ondrej*)

Ondrej: Fuși, ascunde-te. Eu trebuie să plec. Adio, strengăriță pe mătură.

Babaica: Nene Ondrej, am să vin la tine-n zbor! (*Apar Zurbagia și Bătăușa*)

Bătăușa: Criminalo!

Zurbagia: Trădătoare!

Bătăușa: Acuși îți venim noi de hac!

Zurbagia: Acuș te zătrim de pe fața pămîntului!

Babaica: Mătușică Bombăneasă!

Bombăneasă: Nu puneți mîna pe ea!

Zurbagia: Acum e clar de ce dorm tot timpul, de ce ațipesc la tot pasul.

Bătăușa: Canalia! Schimbă acele ceasului, mînca-o-ar șobolanii s-o mănînce!

Zurbagia: Ce te-am învățat eu? Să sperii, să bagi fri-ca!

Bătăușa: Da tu ce faci?

Zurbagia: Le dă copiilor jucării, pătură-mătură.

Bătăușa: Ba încă și „fru...” și „iub...”

Bombăneasă: Ea n-a vrut. Ea doar n-a rostit pînă la capăt nici unul dintre aceste cuvinte blestemate.

Zurbagia: D-apoi noi am fi rupt-o-n bucăți! Pătură-mătură!

Bătăușa: Și-am s-o rupem!

Zurbagia: Ferfeniță!

Bătăușa: Bucățele!

Zurbagia: Macaroane!

Bătăușa: Taițe!

Zurbagia: Fidea!

Bătăușa: Făină te facem.

Zurbagia: Mai apoi te măcinăm.

Bătăușa: Și pe urmă te împrăștiem pe vînt! (*Vrăjitoarele înaintează spre Babaica*)

Babaica: Mătușică Bombăneasă! Să zburăm mai repede de aici. Să zburăm!

Bombăneasă: Da, da nepoțico! Să zburăm! (*Babaica cu Bombăneasă zboară prin fereastră. Zurbagia cu Bătăușa le urmăresc, amenințîndu-le*)

Zurbagia: Zburați, zburați! Las-că ne mai întîlnim noi în noaptea de Sinziene, Pătură-mătură!

Scena a doua

O moară părăsită. Pe cuptor doarme cineva. Prin geamul spart se întinde o mină, trage zăvorul, deschide încet fereastra. În fereastră apar două mături.

Bombăneasă: (*amenințînd cu mătura*) Bu-bu-bu! (*către Babaica*) Ajută-mă. Sperie și tu!

Babaica: Dar de ce trebuie tot timpul să speriem!?

Bombăneasă: Cînd ești printre oameni, trebuie să sperii tot timpul. Pentru că oamenii sunt atît de... Nu știi la ce să te aștepți din partea lor.

Amîndouă: Bu-bu-bu! (*În colț chițchăie un șoarece. Babaica sare imediat pe bancă*)

Bombăneasă: Un șoarece. Nu te teme. Și de ce oare voi, tinerii de acum vă temeți de toate celea? (*Babaica răstoarnă un scaun*) S-st! Dar dacă s-a ascuns cineva pe aici?

Babaica: Cine se va ascunde aici într-o moară părăsită? De pe la miezul nopții tot zburăm și nu-i nici o suflare de om. (*Pe cuptor foiește cineva. Bombăneasă și Babaica se string speriate într-un ungher.*)

Bombăneasă: Bu-bu-bu! (*Pe cuptor se mișcă cineva. Ambele iau poziția de apărare*) Bu-bu-bu!

Vocea: (*de pe cuptor, profundă, bărbătească*) Bu-bu-bu!

(*Speriată Bombăneasă o ia la sănătoasa. Babaica o oprește*)

Babaica: Nu te teme, mătușico, poate-i ecoul. Bu-bu-bu!

Vocea: (*de pe cuptor o imită*) Bu-bu-bu!

Babaica: Ei, vezi este ecoul.
Bombăneasa: Bu-bu-bu!
Vocea: (*profundă, răsunătoare*) Bu-bu-bu!
(*Bombăneasa se bagă fulgerător sub masă. Babaica țiuie de frică. Pe cuptor se pune în mișcare un sac. Din sac iese încet piciorul drept, apoi mina stînga. Face un pas spre Babaica și se închină*)
Căpcăunul: Bună dimineața. Acuș eu... Numai să ies din sac.
Babaica: Nu trebuie, nu ieșiți. Sunteți înspăimîntător și așa. Sunteți probabil, Căpcăunul din partea locului.
Căpcăunul: (*nesigur*) Căpcăunul?
Babaica: D-apoi cine altul mai poate fi la o moară părăsită. Doar noi, vrăjitoarele și Dumneata — Căpcăunul.
Căpcăunul: Vrăjitoarele? (*Dregîndu-și vocea*) Căpcăun Căpcăunul, am onoarea. Dar pe dumneata cum te chemă?
Babaica: Eu sunt Babaica. Iar ea este mătușica mea . E vrăjitoare și ea. O cheamă Bombăneasa.
Bombăneasa: Bu-bu-bu!
Căpcăunul: Încîntat de cunoștință. Dar pe cine căutați aici? Poate că aș putea să vă fiu cumva de folos?
Babaica: Noi ne gîndeam.... Dar acum asta nu mai are rost, din moment ce dumneata bine-voiești să sperii aici...
Căpcăunul: Ah, care vasăzică ați vrut să vă așezați aici cu traiul. Adică, să speriați și voi aici? Am ghicit?
Babaica: Da! Dar...
Căpcăunul: Nici un fel de dar. Dacă ați venit... Moara-i mare. Este loc destul pentru toți. Așa că rămîneți aici. Fiți binevenite.
Babaica: Mulțumim.
(*după scenă se aude o voce*)
Vocea: Iar te-ai încurcat cu coarnele în tufar! Ia nu te mai opune atîta. (*Căpcăunul se uită prudent pe fereastră*)
Babaica: Cine-i?
Căpcăunul: Un soldat.
Babaica: Cu calul?
Căpcăunul: Ba nu. Cu capra.
Babaica: Dar dacă vrea și el să se așeze aici cu traiul?
Bombăneasa: Bu-bu-bu!
Căpcăunul: Că bine zici, mătușico. Nu lăsăm pe nimeni. Repejor, ascunde-ți-vă undeva prin moară.
Babaica: Dar dumneata?
Căpcăunul: Nu te teme, mă răfuiesc eu cu el. Am să-i trag o săpuneală. Îl fac plăcintă. Coajă de pîine îl fac!
Bombăneasa: Trebuie speriat, speriat trebuie.
Căpcăunul: N-ai grijă, mătușico. Am să-l sperii, c-o să mă țină minte cîte zileșoare o mai avea. (*Ușa se deschide și intră Ondrej. Un picior este bandajat*)
Ondrej: Nici țipenie. (*Din cuptor se aude vîiet*) Iote, ce mai vîiește vîntul, ce-și mai umflă obrazii. (*Căpcăunul se mișcă cu tot cu sac în partea opusă. Ondrej se întoarce repede*) Tropăiește cineva. (*se uită în jur*) Nu e nimeni. Unde-a dispărut sacul? Iată-l. dar adineaori era acolo. Nu cumva mi s-a năzărit? Ba nu, nu se poate. Ia să trag nițel din pipă. (*Ondrej vrea să se așeze pe sac. Căpcăunul face un salt. Ondrej se așterne pe podea*) Se pare că nu e totul curat pe aici. Cineva îmi joacă feste. (*Se preface că își pi-*

păie locul lovit, se întoarce brusc și se așează pe sac.) Așa! Acum e rîndul meu. N-ai să scapi, michiduță. (*Sacul sare în sus. Ondrej încearcă să se țină pe el.*) Ehe, d-apoi tu ești cal nărăvos. Încă n-ai fost îmblînzit. (*Sacul face un salt și Ondrej e aruncat din șa. Cade peste traistă*) Sacul dracului, ia te uită ce-a făcut. Mi-a stricat toate jucăriile. (*Ondrej dezleagă traista și scoate jucăriile de lemn.*)

Babaica: (*încet*) Jucării, nene Ondrej.
Ondrej: Cine-i?
Babaica: Sunt eu, nene Ondrej.
Ondrej: Babaica! Ștregărița pe mătură! De unde te-ai luat aici, drăcușorule?
Babaica: Eu locuiesc aici. La domnul Căpcăun.
Ondrej: La Căpcăun? (*Sacul se ridică în picioare*) Maică dragă, codru verde! D-apoi, aici e o companie întregă de vrăjitori! Lipsește doar cotoroața bătrînă.
Bombăneasa: (*ivindu-se*) Bu-bu-bu!
Babaica: Nu te teme, nene Ondrej. Ei n-au să vă facă nimic. Ei doar sperie, atîta tot. Cum ai nimerit aici?
Ondrej: Capra, bat-o vina! Stă, care vasăzică, în mijlocul cîmpiei și behăie. Gloanțele șuieră, snopii ard... Și atunci, am hotărît să salvez capra, s-o scot de pe cîmpul de luptă, să mă odihnesc un pic și hai înapoi în tranșei.
Babaica: Dar ești rănit. Mai bine întoarce-te acasă.
Ondrej: E-hei, dacă mă întorc în Racovița, regele Racșirac îmi vine de hac ca unui drac.
Babaica: Război blestemat. Oare cînd o să termine el odată?
Ondrej: Ce să mai vorbim, fetițo. Toți am obosit.
Babaica: Atunci, încetați să mai luptați. Înțelege-vă între voi!
Ondrej: Ai să te înțelegi, cum să nu. Noi racii, îi atacăm pe din spate, iar crapii de frică morții nici gura n-o pot deschide. Parcă am fi niște copii!
Babaica: Niște copii?
Ondrej: Da.
Babaica: Paremi-se am găsit.
Ondrej: Ce-ai găsit?
Babaica: Ce să facem ca să punem capăt războiului.
Ondrej: Așa ceva nu se poate. Ba se poate, nene Ondrej. Spune-mi te rog, toți soldații au copii acasă?
Ondrej: D-apoi cum altfel?
Babaica: Dar la război ei își amintesc de copii?
Ondrej: Da. Copiii trăiesc mereu în inimile lor.
Babaica: Atunci, face-ți ce vă spun eu și războiul se va termina.
Ondrej: (*ia poziția de drept*) Ordonăți!
Babaica: Nene Ondrej, dumneata o să faci jucării de lemn.
Ondrej: Înțeles, să trăiți! Monstru drăguț, ce ești!
Babaica: Iar Dumneata, domnule Căpcăun, o să le colorezi.
Căpcăunul: S-a înțeles! Ștregărița pe mătură.
Bombăneasa: (*Ițindu-se*) Dar eu? Eu nu exist pe lume?
Babaica: Dumitale, mătușico o să-ți revină o sarcină ceva mai importantă. (*Se apleacă spre Bombăneasa și îi șoptește ceva*)
Bombăneasa: Iote, ce-a născocit! D-apoi la tine miș-

că ceva aici, Babaico.

Babaica: Trebuie să răspunzi: „La ordin“

Bombăneasa: La ordin, domnule general!

Babaica: Atunci, înainte marș!

Scena a treia

(Un loc peste care a trecut războiul. În dreapta o tranșee. În ea e soldatul Rac. El s-a instalat comod lângă un telefon de campanie. În stînga e o tranșee identică. În ea e soldatul Crap. Sună telefonul.)

Racul: *(Ia receptorul)* Racul la aparat. *(Ia poziția de drept)* Măiestatea voastră, rege RacȘirac. Curajoșii dumneavoastră raci se pregătesc de atac! Cînd ne-om repezi înapoi-înainte, o să fugă oricine-o fi dacă are minte! Ura-a-a! Înapoi cu toții!

Crapul: *(În receptor)* Măiestatea voastră, rege Carporac! Oștile voastre iată ce fac: racii voinici n-au cedat la năvală, stau în poziția inițială. Ura-a-a! Înapoi cu toții! *(De sus se aude un șuierat care se întetește)*

Racul: Atențiune, atențiune!

Crapul: Alarmă aeriană!

Racul: Vin avioanele, adică măturoanele!

Crapul: Vin măturoanele! Bombe!

Racul: Toți în tranșee!

Crapul: Ia te uită, mai vin niște măturoane.

Racul: Minune mare. Măturoanele se vînează unele pe altele.

Crapul: Luptă aeriană. Un măturon îl atacă pe altul din spate.

Racul: Alt măturon îl atacă pe celălalt din față.

Crapul: Un viraj.

Racul: Încă un viraj.

Crapul: Uitați-vă, uitați-vă! Două măturoane dau bir cu fugiții...

Racul: Iar celelalte încearcă să le ajungă din urmă.

Crapul: Dar... motorul unuia strănută, iar celălalt tușește.

Racul: Se pare că, e pe sfîrșite carburantul.

Crapul: Coboară. Toți în tranșee! *(Racul se ascunde în tranșeea lui, Crapul într-a lui. Apare Zurbagia și Bătăușa)*

Bătăușa: Au plecat, mîncăle-ar șobolanii să le mănînce. Și-i din pricina ta, apci! Ațipești la tot pasul...

Zurbagia: Ba tu ești de vină, Bătăușo! Cum strănuți, îndată mă duce vîntul într-o parte.

Bătăușa: Apci! Blestematul de guturai, m-a dat gata... Apci!

Zurbagia: Trădătoarele. N-au nici un pic de rușine! S-au apucat de fapte bune, să le împartă soldaților păpuși.

Bătăușa: Ele fac asta pentru ca soldații să-și amintească de casă. Da noi o să le stricăm: trosc și gata *(Bătăușa strică căluțul, aruncă bucățile. Capul cade în tranșeia crapului, iar corpul -într-a Racului)*

Zurbagia: Trosc și gata, pătură-mătură! *(Strică păpușa. Capul păpușei cade în tranșeia Racului, trupul într-a Crapulului.)*

Bătăușa: Din copilărie, pătură-mătură, îmi place să stric jucării.

Zurbagia: Și mie la fel!

Bătăușa: Ia te uită, Zurbagia cite jucării pe cîmpul de luptă.

Zurbagia: Cîtă frunză și iarbă, pătură-mătură.

Bătăușa: Imediat trebuie adunate.

Zurbagia: Și stricate.

Bătăușa: Desșurubate.

Zurbagia: Și sfărimate.

Bătăușa: Înainte Zurbagia!

Zurbagia: La drum Bătăușo!

(Bătăușa și Zurbagia pleacă)

Racul: *(ișindu-se)* În sfîrșit. Au zburat măturoanele. *(Observă căluțul)* Un căluț.

Crapul: Ce păpușică draguță.

Racul: Pacat, că e fără cap.

Crapul: Iată, și un cap. Numai că e de păpușă.

Racul: Trebuie să caut un cap pentru căluț.

Crapul: Mi-e cam frică. Dar ce să-i faci?

Racul: O iau tîriș. *(Racul și Crapul ies din tranșee și să tîrască unul în întîmpinarea celuilalt, ciocnindu-se)*

Amîndoi: Văleu!

Crapul: Ce te uiți la mine?

Racul: Nu mă uit la tine, ci la capul căluțului. Dămi-l, te rog mie.

Crapul: Poftim.

Racul: Mulțumesc. E pentru feciorașul meu Iaroșec.

Crapul: Da eu am o fetiță. Caterinca-i zice.

Racul: Să-ți trăiască.

Crapul: Mulțumesc.

Racul: Ia capul păpușicăi. Sunt convins că o să se bucure mult.

Crapul: Așa gîndesc și eu. *(Și se așează amîndoi pe un dîmbuleț, spate în spate, repară jucăriile)* Hei, Racule! Ai reparat căluțul?

Racul: Ce fel de rac sunt eu. Pe mine mă chemă Iorda-Novi.

Crapul: Nu mai spune. Fiul bătrînului Novi de la cariera de nisip?

Racul: Da! Tu l-ai cunoscut?

Crapul: Desigur. Tatăl meu umbla la pescuit cu el. Eu sunt Zavada.

Racul: Zavada!

Crapul: Iorda

Racul: Noroc, Zavada!

Crapul: Să trăiești, Iorda! Iar eu eram cît pe ce să te ...vorba ceea...

Racul: D-apoi, că și eu puteam să te nimeresc...*(rîd amîndoi)* Cum crezi Zavada, Iaroșec al meu mă mai ține minte?

Crapul: Sigur că da. Cum nu m-a uitat nici Caterinca mea.

Racul: Îmi amintesc cum se întindea din pătuc și striga: „Tata beu, tata beu“. Cînd plecam eu la război, el în loc de „m“ spunea „b“. Nevastă-mea chiar se cam supără cînd Iaroșec în loc de mama mea zicea „baba bea“...

Crapul: Iar Caterinca mea cînd se întorcea fuguța acasă, cerul se însenina, soarele răsărea și totul în jur se lumina...

(Se transformă imagină în copilașii lor)

Racul: He-he-hei, Caterinca mea!

Crapul: Da, Iaroșec.
Racul: Cum e pe imaș?
Crapul: Pe imaș totul e bine.
Racul: Ai priponit văcuța?
Crapul: Nu, n-am priponit-o!
Racul: Ia seama să nu fugă.
Crapul: Nu-ți fă griji. Văcuța mea îmi seamănă mie.
Racul: Reiese că ai o văcuță bună.
Crapul: Chiar foarte bună. Mult mai bună ca vițelușul tău.
Racul: Ia seama. Dacă vițelușul meu aude una ca asta poate să se supere.
Crapul: Atunci eu am să procedez cu el ca-n povestea cu supărarea: am să-i tai nasul și o ureche!!! Ha-ha-ha!
Racul: Ha-ha-ha! Parc-am fi niște țicniți.
Crapul: Auzi, Iorda, nu crezi că e timpul să punem capăt războiului și să ne întorcem pe la casele noastre?
Racul: Da demult e timpul.
Crapul: Atunci la drum, că ne așteaptă copiii!
Racul: La drum!
(Îmbrățișa-ți pleacă. În scenă intră Babaica cu Bombăneasa)
Babaica: Mătușă Bombăneasă, dibaci le-am mai tras pe sfoară pe Bătăușa și Zurbagia.
Bombăneasa: Da! N-a ieșit pe a lor. Nu li-a mers să facă rău, adică să strice jucăriile. Soldații au aruncat armele, s-au apucat să repare jucăriile și au uitat de toate pe lumea asta.
Babaica: Ia privește, mătușico! Oriunde te uiți vezi crapi și raci, umblind îmbrățișați și cîntînd împreună.
Bombăneasa: Dumnezeule, mare sărbătoare e, s-a sfîrșit războiul.
Babaica: Războiul s-a sfîrșit! Războiul s-a sfîrșit! (scoate din buzunar o coptură în formă de inimă) Mătușico, ia te uită ce coptură mi-a dăruit Căpcăun Căpcăunul!
Bombăneasa: Ca să vezi. Căpcăun Căpcăunul ți-a dăruit inima sa.
Babaica: Ce vorbești mătușico, ce fel de inimă poate fi o coptură?
Bombăneasa: Văd eu ce fel de coptură. Ei, ce să zic Căpcăun Căpcăunul e un flăcău, adică ce spun... e un sac bun ce mai la deal la vale. Și te fură cu ochii.
Babaica: Dar cît e de bun la inimă.
Bombăneasa: Babaica... Îți ard obrazii ca focul. Iar vrăjitoarele nu roșesc niciodată. Nevoie, nevoie mare. Tu nu mai ești vrăjitoare.
Babaica: Dar cine sunt, mătușico?
Bombăneasa: O fată prea frumoasă. Te-ai transformat din nou în om.
Babaica: Mătușico... Eu am fost om?
Bombăneasa: Da. E o poveste de demult. Primăvara, pe la revărsarea apelor, zburam eu pe deasupra riului. Mă uit în jos-o luntre. Iar în ea — o bocceluță. Uite așa te-am găsit. Te-am adus la noi. Te-am crescut ca pe o vrăjitoare. Iar acum e jale și nevoie mare. Nu mai ești vrăjitoare.
Babaica: Mă tem, mătușico, că nici dumneata nu mai ești vrăjitoare.
Bombăneasa: De ce?
Babaica: Pentru că nasul ți s-a făcut mai scurt.

Bombăneasa: Nu se poate una ca asta.
Babaica: Ba se poate, mătușico! Se poate! Dacă faci lucruri frumoase și mărinimoase se poate.
(Intră Bătăușa și Zurbagia)
Bătăușa: În sfîrșit v-am prins, trădătoare — criminale!
Zurbagia: Ați căzut în capcană, pătură-mătură!
Bombăneasa: Ce căutați aici? Ce-ați pierdut?
Bătăușa: Ce-am pierdut? Păpușile voastre, luale-ar blestemul să le eie.
Zurbagia: Dați-le imediat încoace.
Babaica: Pentru ce?
Bătăușa: Ca să le călcăm în picioare...
Zurbagia: Ca să le rupem capetele.
Babaica: Cum puteți voi face una ca asta. Ele sunt atît de frumoase, copii atît de mult le iubesc!
Bătăușa: Gura! Că te facem una cu pămîntul.
Zurbagia: Bătăușo s-o sfișiem, pătură-mătură!
Bătăușa: Ai dreptate, Zurbagia. (Bătăușa și Zurbagia se năpustesc asupra Babaicei și a Bombănesei. Ele fug salvîndu-se)
Bătăușa: Fugiți, nu fugiți tot una nu scăpați de noi.
Zurbagia: Tot una punem mîna pe voi. (Apare Căpcăunul)
Căpcăunul: Mătușă Bombăneasa, Babaica.
Bătăușa: Hei, Căpcăunule! Mușcă-le, roade-le!
Zurbagia: Ele nu mai sunt vrăjitoare!
Căpcăunul: Acușica mătușilor! Am să le mușc, am să le rod... (își scoate sacul de pe cap și cu îndemîinare îl aruncă pe capul Zurbagiei) Poftim, băbornițo tăitei! (și trîntind panerul pe capul Bătăușei) Și ție, Bătăușo! Fidea!
Bătăușa: Sfișitul lumii!
Zurbagia: Pătură-mătură, unde-am ajuns?!**Căpcăunul:** Acuși o să aflați băbornițelor. (Și îmbrîncindu-le afară, strigă din urma lor) Zburați, să nu mai fie nici iz de-al vostru pe-aici! Altminteri, pe-o piatră vă pun și cu cealaltă vă macin! Să-l țineți minte pe Tondo-morarul!
Babaica: Tondo?
Tondo: Antonin Mormoloc. La dispoziția dumneavoastră.
Babaica: Nu-nțeleg, cum poți fi Antonin Mormoloc cînd ești căpcăun?
Tondo: Aici și-i buba, că nu sunt căpcăun.
Babaica: Da-n sac cine te-a băgat?
Tondo: Singur. Un accident nefericit. S-au poate fericit. Mai pe scurt mergeam pe malul riului. De o parte, raci, de cealaltă crapi. Luptă. La mijloc e moară. Iar eu nu sunt nici crap și nici rac. Un morar ca toți morarii. M-am uitat eu cît m-am uitat, am scuipat și mi-am zis, ia hai, măi Tondo la moară. Era frig și m-am băgat în sac. Iar dimineața ați venit voi. Cum te-am văzut, mi-ai căzut tronc la inimă. De dragul tău m-am și dat drept căpcăun. Și uite ce-a ieșit pînă la urmă.
Babaica: A ieșit bine, chiar foarte bine.
Tondo: Atunci, poate te faci morăriță. Eu am nevoie de o gospodină la moară.
Babaica: Cu cea mai mare plăcere.

Cortina

Cîntecul este oglinda sufletului meu sau de vorbă cu Nicolae Gribincea

Muzica este remediul prin care sufletul meu tinde să se exprime în valențe artistice, cîntecul fiindu-mi cea mai potrivită modalitate de expresie a eului meu — atît omenesc cît și creativ.

Andrei Tamazlicaru (în continuare **A.T.**): — *Cîntecul religios este o temă dintre cele dificile pentru noi, deoarece prea multă vreme am fost lipsiți de el, nu s-a avut acces la acest gen. Dar ..., astăzi ce cîntăm și cum cîntăm?, ce se cîntă în bisericile din Basarabia?, muzica religioasă în general, cea canonică și cîntecul religios popular ce loc ocupă în viața noastră și care este menirea ei? Astăzi nu contestăm faptul că folclorul nostru muzical conține și substratul religios, cu alte cuvinte, folclorul religios există de multă vreme și slavă Domnului, acum este posibil să-l scoatem la lumină, să-l studiem și să-l revitalizăm.*

Nicolae Gribincea (în continuare **N.G.**): — Cu siguranță, neamul nostru fiind creștin de la originile sale, secole de-a rîndul l-a cîntat pe Dumnezeu în templele sfinte, dar fiind totodată și foarte muzical, nu s-a putut să nu-l cînte și în afara lor. Astfel, a apărut ceea ce specialiștii numesc folclor cu tematică religioasă. Acesta e produsul unei anumite stări sufletești a celor ce l-au creat, un mod aparte de a-și exprima venerația și dragostea față de Tatăl Ceresc.

A.T.: — *E cazul în care o trăire spirituală generează un impuls creator...*

N.G.: — Așa zice, o necesitate de exprimare artistică a ceea ce simte un individ sau altul. Impulsionat de aceasta, unul face pictură, altul compune muzică, al treilea scrie versuri...

A.T.: — *Iar dumneata cînti și compui cîntece...*

N.G.: — În cîntare îmi găsesc liniștea sufletească, cînt tot timpul.

Uneori muzica mă bîntuie ca o furtună... altele mă face să cuget pînă la lacrimi.... Anume cîntînd pot exprima ceea ce simt... În copilărie, cînd eram foarte bucuros de ceva, mă cocoșam pe stîlpul de la poartă și cîntam în gura mare. Mai tîrziu, pe măsură ce mă maturizam, am început să conștientizez din ce în ce mai mult și mai clar că Dumnezeu m-a înzestrat cu o simțire artistică aparte și sunt obligat să fructific acest dar. Muzica fiindu-mi cea mai dragă, firește, mi-am dorit să creez în acest domeniu. Muzica este remediul prin care sufletul meu tinde să se exprime în valențe artistice, cîntecul fiindu-mi cea mai potrivită modalitate de expresie a eului meu — atît omenesc cît și creativ. Iar cîntecele, piesele muzicale, îndeosebi cele cu caracter

religios, sunt oglinda în care se uită sufletul meu...

A.T.: — *În opinia dumată, cum trebuie să fie cîntecul religios?*

N.G.: — Sincer, melodios, simplu ca mesaj, ca expresie poetică și muzicală. Unii compozitori și scriitori ar putea spune că scriu nuște cîntece banale. Eu, ce le-aș riposta? Simplitatea nu e simplism, nu e superficialitate, ci un mod de a gîndi și a simți al oamenilor neșcoliți în domeniul muzical. Compoziția pornește de la o simplă intonație, de la un rînd muzical jucat într-un anumit context ca expresie literară, muzicală, ca rezultat al unei stări personale de spirit. Astfel conturez eu cîntecul...

A.T.: — *Ai avut norocul să te familiarizezi cu folclorul muzical chiar de la începutul carierei profesionale, iar de la un timp ai îmbrățișat și cîntecul religios. De ce-l cînti? Cum ai ajuns la ecest gen de cîntec, cum l-ai descoperit, cum l-ai simțit?. Nu vreau să te întreb „Cum l-ai aflat pe Dumnezeu?“, pentru că asta, o știu din propria experiență, este mult mai complicat, deseori inexplicabil.*

N.G.: — A fost și asta un noroc, să zicem așa, care a dat peste mine — sau, poate, eu am dat peste el... — în timpul expedițiilor folclorice. După ce am comunicat cu mai mulți informatori de folclor, am început să-mi dau seama că dintre toți oamenii de la care am cules folclor, cei credincioși se deosebeau de ceilalți. Ei nu-și exteriorizau emoțiile, erau sinceri și mai stăpîniți, chiar mai timizi, dar cînd vorbeam cu ei le simțeam cumsecădenia, tăria duhului.

A.T.: — *În sat, asemenea oameni*

mai sunt numiți „Oameni cu frica de Dumnezeu”...

N.G.: — De la astfel de oameni am înregistrat — dealtfel, împreună cu dumneata dle Tamazlîcaru — cîntece religioase. Unul dintre primele creații de acest gen incluse în repertoriul meu se numește Păstorul blînd. Mai tîrziu, m-am apropiat și mai mult de acest gen, făcînd parte din juriul Festivalului republican de cîntec religios, de asemenea și în calitate de președinte al comitetului de organizare a Festivalului municipal de cîntec popular pascal „Pentru tine, Doamne”! Mai mul aceste ipostaze m-au obligat să studiez, adică să mă documentez, pentru a cunoaște cît se poate de bine materia respectivă, fapt care, ulterior m-a impulsionat să creez cîntece cu această tematică. A fost, cred, o necesitate a mea de a stabili o relație personală cu Domnul și am realizat-o prin cîntec sau, altfel spus, prin rugăciuni cîntate...

A.T.: — Nu era suficient să roștești în fața icoanei obișnuitele rugăciuni...

N.G.: — Întotdeauna am crezut că a te ruga presupune o acțiune personală extrem de intimă, de aceea, de fiecare dată am preferat să am o relație sinceră și personală cu Dumnezeu, pornind de la ideea că între El și mine nu e nevoie să mai existe cineva. Îndrăznesc să-mi rezervez dreptul de a comunica cu Dumnezeu în felul meu, reieșind din starea mea sufletească în clipa respectivă. Și o fac fără a utiliza rugăciunile-stereotip, dar de fiecare dată altfel.

A.T.: — Crezi că rugăciunea cîntată, un text sau un mesaj cîntat ajung mai repede la Dumnezeu? Sau preferi cîntecele în virtutea faptului că ești cîntăreț și anume așa îți este mai ușor să exprimi ceea ce simți? Poate ar fi cazul să ne mai spui cum ai plăsmuit aceste cîntece...?

N.G.: — După mine, în relația individ-Dumnezeu sunt foarte importante timpul, locul, starea sufletească, intonația cu care îi adresez rugăciunea. Nu-mi pot explica acest sentiment, dar am certa senzație că rugăciunea cîntată emană o energie specială aparte, mult mai puternică care posedă forța de a ajunge mai repede la Dumnezeu... Îmi dau bine

seama că și o rugăciune obișnuită dar spusă din suflet are o forță mare, însă atunci cînd o rostesc persoane profund religioase, cu o mare putere de concentrare și credință, le ajută să se cufunde cu toată ființa în înțelesurile ei. Eu, necunoscînd în toată plinătatea, am ales să cînt, așa mi-a dictat sufletul, pentru că, anume cîntînd rugăciunea, pătrund mai adînc în semnificația ei. Dumneavoastră dle Tamazlîcaru sunteți cel dintîi care ați intuit acest lucru și mi-ați sugerat să încerc să compun cîntece cu tematică religioasă. M-ați îndemnat, cum se spune într-un ceas bun și iată rodul...

A.T.: — Pentru a te apuca de astfel de cîntece e nevoie să pozezi tehnici speciale de componistică — de o anumite alcătuire a frazelor, a ritmurilor, a melodiilor...

N.G.: — Așa este. De la început eu nu le prea stăpîneam, dar, să știți, inițial, nu m-am gîndit să scriu aceste cîntece pentru alții, ci doar pentru mine și familia mea. Cred că, însuși Dumnezeu a dorit să fie altfel, așa în cît m-a îndemnat și m-a ajutat să studiez și să însușesc limbajul necesar. După aceasta, cîntecele parcă-mi veneau ne chemate, din propria lor vrere. Ce-i drept, mi-au cerut să mai lucrez asupra lor..., dar pînă la urmă, pregătind paralel mai multe variante de text, am făcut și mai multe versiuni melodice, treptat conturîndu-se un ritm, o intonație... Îmi rămînea doar ca din acestea s-o aleg pe cea care după cum simțeam prin text, dar și prin muzică exprima cel mai bine starea pe care am dorit s-o cînt.

A.T.: — Deci și textele îți aparțin... Nu ar fi mai ușor să selectezi din versurile poezilor consacrați?

N.G.: — Ușor de spus... După cum știți bine și Dumneavoastră, este necesar ca limbajului muzical să-i corespundă nu numai conținutul versurilor dar și structura, și forma lor.

A.T.: — Știu, cel mai complicat lucru este imbinarea limbajelor — a celui melodic și a celui poetic.

N.G.: — Limbajul compozițiilor muzicale pe care mi-am propus să le fac, necesită un anumit tip de poezie pe care n-o prea găsești la poeți. Anume din aceste considerente am îndrăznit să compun unele texte, mai

ales că, apărîndu-mi în gînd o idee, o formă a structurii literare, în urma lor, aș putea zice, că din senin îmi apărea și fraza melodică...

A.T.: — Dar pentru al cînta pe Dumnezeu, să scrii muzică și versuri cu tematică religioasă, nu e de ajuns să cunoști domeniul respectiv, probabil, e necesar să mai fii și un om profund religios...

N.G.: — Nu îndrăznesc să afirm că aș fi un om profund religios. Pot doar să spun că așa îmi sunt părinții și firește, ei mi-au tălmăcit din copilărie despre Dumnezeu, m-au deprins cu înțelepciunea rugăciunii, insufîndu-mi că El este atotputernic și, dacă voi fi băiat cuminte, mă va feri de rele și mă va ajuta ale face pe cele bune. În această atmosferă mi s-a constituit ființa spirituală și, plecînd de acasă în lume, datorită acestor lecții de educație, am reușit să-mi păstrez personalitatea. În rest ... Am citit multă literatură atît despre religia noastră ortodoxă, cît și despre alte religii, fără însă a mă atașa de un curent sau altul.

A.T.: — O lectură cognitivă...

N.G.: — Mi-am lăsat spațiu și pentru meditații și concluzii proprii. După care, asimilînd această materie și trecînd-o, să zicem așa, prin toate cămările sufletului meu, în procesul creației i-am dat structură, formă, conținut și expresie artistică adecvată.

A.T.: — Totuși, să recunoaștem că nu este ușor să scrii despre Hristos la distanța de două mii de ani. În acest răstimp, multe s-au schimbat, inclusiv tratarea informației istorice, în cazul în care încerci să pui în lumină lucruri devenite dogme, poți să mai și greșești. În oceanul informației religioase, al muzicii creștine te poți rătăci ușor...

N.G.: — Aici pot repeta cunoscuta spusă „nu greșesc doar cei care nu fac nimic”. Bineînțeles, m-am gîndit că aș putea greși ceva. M-am înfiorat la gîndul ce ar putea să zică lumea în cazul în care se întimplă. Dar, mi-am insuflat să fac ceea ce-mi doresc, apoi se va vedea... Am pornit de la ideea că oricine are dreptul să-și exprime sentimentele sale religioase. Contează să le trăiască sincer și mai puțină însemnătatea are modalitatea prin care le redă. Aceste cîntece, sau ru-

găciuni cîntate sunt expresia artistică a încărcăturii interioare a împătimitului de folclor Nicolae Gribincea ... Nu am putut și nici nu am dorit să stăvilesc aceste cîntece pentru a satisface necesitatea sufletului meu de a vibra în unison cu cîntecul nostru tradițional. Ele sunt compuse pe potrivă gîndirii muzicale, a gustului estetic, artistic al neamului din care vin — neamul românesc.

A.T.: — *Începuturile formelor, stilurilor, metrilor, tematicii domeniului dat denotă o artă, o cultură religioasă specifică. Doctrina ortodoxă este strictă, chiar aș zice, conservativă, astfel încît Ortodoxia nu acceptă implicații, creații „dintr-o parte“.*

N.G.: — Ortodoxia ar trebui, poate, să-și reînnoiască formele, pentru că în ultimul timp, la noi, desfășurîndu-și intens alte confesii, iar alături de acestea și o mulțime de secte. Ea riscă să rămînă fără enoriași. După cum știm, o perioadă îndelungată, omul nostru a fost totalmente înstrăinat de religie și astăzi, pentru a-l întoarce cu fața spre Dumnezeu, sunt necesare mari eforturi. Iată de ce în cadrul Bisericii Ortodoxe din Moldova, schimbările ar fi doar binevenite. Consider că ar fi foarte bine să se cînte în limbajul adecvat gîndirii noastre muzicale tradiționale, să se predice în frumoasa și melodioasa noastră limbă română; enoriașii să aibă posibilitatea să se roage la icoanele sfinților noștri. În sfîrșit, pentru a îndeplini plener misiunea spirituală, Biserica noastră trebuie depolitizată. Eu încerc să mă rog, să comunic cu Dumnezeu prin intermediul cîntecului, punînd alături de cîntec dragostea mea față de Tatăl Ceresc.

A.T.: — *Intermediari mai pot fi icoana, candelă, lumînarea...Să ne referim aici la textul cîntecelor. Am observat că denumirile lor sunt apropiate de slăvirile, psalmurile din cărțile bisericești. Această apropiere de tradiționala tematică a scrisului bisericesc, a poeziei de cult este intenționată?*

N.G.: — Evident, m-am inspirat din literatura creștină. O parte din cîntece sunt compuse în baza textelor populare religioase, structural modelate, pentru a putea fi cîntate

în limbajul muzical pe care mi l-am propus. M-am străduit să utilizez termeni literari și muzicali simpli, pe potrivă gîndirii și înțelegerii oricărui om. Dumneavoastră dle Tamazlicaru, care ați trudit la discifraarea grafică a acestor cîntece, fără doar și poate ați observat că majoritatea adresărilor, rugăciunilor sunt de la persoana întîi singular. Este modalitatea prin care am dorit să subliniez caracterul lor personal.

A.T.: — *Despre care dintre cîntece crezi că sunt mai reușite?*

N.G.: — Cele din capitolul Rugăciuni cîntate, cîntecele pentru copii Zburdă mielușei; Vin Floriile; Frumoasa sărbătoare.

A.T.: — *Cum ai caracteriza temele cîntecelor în contextul vieții noastre de astăzi?*

N.G.: — În această privință, cîntecele nu sunt foarte variate. M-am concentrat mai mult asupra rugăciunii cîntate, considerînd că ele pot deveni personale pentru cei ce vor cuteza să le cînte Domnului. Rugăciunea colectivă este altceva, este altă treaptă.

A.T.: — *Ți-am adresat această întrebare, deoarece, de regulă, utilizezi teme ce se află la cîmpătul religiei noastre. Nu ai fost tentat să apelezi la temele vieții noastre actuale, la aspirațiile și criteriile estetice, la sistemul de valori ale trăitorului de la începutul mileniului III?*

N.G.: — Am considerat că e mai firesc să pornesc de la criteriile estetice și morale creștine, pentru a mă asigura că, în ceea ce fac, merg pe calea cea bună. Astăzi, criteriile și sistemele de valori deseori sunt deformatate, uneori în mod special, astfel ca unui om mai puțin instruit, mai puțin inițiat, îi poate veni greu să discearnă valoarea de nonvaloare, altfel spus, să aleagă grîul de neghină. De aceea am înclinat spre fireasca relație individ-Divinitate. Pentru că, de fapt, oricît am încerca noi să ne dăm importanță în fața lui Dumnezeu, pînă la urmă, căutăm această relație specială, personală-pentru a ne ruga, a încerca să ne îndreptăm, a-i cere îndurare și protecție. Pentru a reuși mai bine în cele ce ne propunem în viață, pentru a ne împăca sufletește cu realități care ne deranjează, avem

nevoie de această comuniune cu Dumnezeu și întotdeauna pornim de la niște cuvinte simple, chiar uneori banale, dar firești și sincere. Cel puțin deocamdată, foarte mulți oameni nu cunosc textele rugăciunilor, slăvirilor, cîntărilor canonice, de aceea am utilizat temele și limbajul general acceptat.

A.T.: — *În contextul celorlalte genuri de muzică, cîntecul religios este o categorie deosebită, e cel ce contribuie — sau ar trebui să contribuie la educația religioasă, îndeosebi a tineretului, la cunoașterea valorilor sacre?*

N.G.: — Educație de carte, după mine, tînăra generație are acută nevoie să fie familiarizată cu valorile creștine prin orice forme și metode accesibile, inclusiv cîntecul religios. Copiii fiind deprinși de mici cu rugăciunea, maturizîndu-se, vor căuta și vor menține acea stare lăuntrică de rugăciune, care dăruie omului pace și liniște sufletească, iar sufletului îi redă starea de echilibru. Aici aș vrea să subliniez un detaliu important: unii tineri intelectuali, unii viitori intelectuali sunt conștienți de existența Divinității, mai mult, în anumite situații încearcă să se roage, să-I mulțumească pentru generozitate și răbdare. Deja, nu e puțin. Cît privește cîntecul religios, el totdeauna a fost, este și va fi necesar, indiferent de timp, de criteriile estetice pe care le urmează tînăra generație din perioada respectivă. Orice tînăr cu psihicul normal, să-i zicem așa, dacă nu permanent, cel puțin în anumite momente simte necesitatea de a comunica cu Dumnezeu — alt fel, viața lui e deșertăciune și alergare după vînt. Cîntecul religios este una dintre modalitățile prin care poate face legătura cu Dumnezeu.

A.T.: — *Conform funcției pe care o deții la Pretura Botanica, ești responsabil de tineret, cultură și sport, deci, putem spune că preocupările tineretului le cunoști bine. Crezi că tineretul, care-și petrece serile și nopțile pe la discotecă și alte localuri de distracții, e capabil să trăiască dorința de a merge la biserică să se roage?*

N.G.: — Și de ce nu? Vîrsta și energia cere de toate, așa că un tînăr cu acea deprindere de rugăciune înșușită acasă, despre care am vorbit

mai sus, dar și cu conștiința că lumea e zidită de Dumnezeu, își va delecta trupul în mișcări dansante, iar pentru a-și îngriji sufletul va merge la biserică, fie nu atât de des cum ar fi de dorit... Festivalul cîntecului popular pascal Pentru Tine, Doamne!, acțiune inițiată în scopul apropierii de valorile creștine a tineretului din municipiu, ne demonstrează că tinerii de astăzi sunt capabili să perceapă și să interpreteze cîntecul religios, iar cei ce vin la concerte se arată foarte receptivi.

A.T.: — *Cum crezi, cîntecele tale se vor înscrie în contextul cotidianului muzical actual?*

N.G.: — Am scris cîntecele din dorința de a contribui la îmbogățirea repertoriului religios, dar și de a reacționa, în felul acesta la unele neadevăruri și probleme. Am speranța că se vor înscrie organic în acest cotidian, găsindu-și și interpreți, și ascultători.

A.T.: — *Au făcut și alții asemenea încercări, de exemplu, Iosif Trifa, cel din fruntea Oastei Domnului, dar au fost alungați din biserici. Cine, deci, trebuie să cînte piesele din caietul „În-*

vrednicește-mă, Doamne“? Cu alte cuvinte, pentru cine le-ai scris?

N.G.: — Așa cum am mai spus, pentru mine, pentru copiii mei și pentru toată lumea dornică de a cunoaște și a interpreta cîntece religioase, dar, desigur, și pentru profesioniști. După mine, ele sunt bune pentru a-i apropia pe necredincioși de credință, rămînînd bune și pentru cîntăreți și colective artistice.

A.T.: — *Cum ar fi mai bine să se numească scest caiet? Caiet de cîntece religioase? Caiet religios? Caiet sacru?*

N.G.: — Caiet de familie, cîntări religioase.

A.T.: — *De ce crezi că acest caiet trebuie bagoslovit de fețe bisericești?*

N.G.: — Fiindcă aceste cîntece ar putea fi cîntate și de corurile bisericesti. Nu urmăresc nici un scop, nu sunt părtașul unei anumite confesiuni. E un caiet pentru toți credincioșii. Dumnezeu este unul și același pentru toți, indiferent cum îl numește cutare sau cutare.

A.T.: — *La etapa actuală de dezvoltare a muzicii culte, nu văd nici un obstacol care să împiedice intrarea acestor cîntece în circuitul repertoriu-*

lui religios. Și atunci, ce ar însemna această bagoslovire?

N.G.: — Biserica noastră ortodoxă, știți bine, la începuturi nu a susținut mișcarea artistică de reînviere a cîntecului religios, inițiată de noi. Și totuși, noi am lansat-o și continuăm s-o promovăm, suntem la a X-a ediție a Festivalului, copiii și tineretul cîntă Domnului fără acceptul unei sau altei confesiuni.

A.T.: — *L-ai slăvit și evocat pe Domnul pe potrivă stării de spirit și nu în dauna felului de a crede și a te ruga...*

N.G.: — Și mi-aș dori să răsfoiască acest caiet cît mai multă lume, să pătrundă în sensul și frumusețea cîntărilor, să încerce a le cînta, să le cînte, pentru ca să simtă și să trăiască ce am simțit și am trăit eu însumi — sentimentul că Dumnezeu ne aude și se bucură de ceea ce facem cît putem de bine...

A.T.: — *Doamne ajută!*

Andrei Tamazlicaru,
muzician-folclorist, Uniunea Muzicienilor din Moldova

EXPERIENȚE

Dragi colaboratori din domeniul culturii, în scopul valorificării experienței de lucru a unor secții de cultură din teritoriu, revista „Realități culturale”, Vă propune

REGULAMENTUL

CONCURSULUI RAIONAL
„DUMINICĂ LA NOI ÎN SAT”

Concursul raional „Duminică la noi în sat” este organizat de către Secția de Cultură a raionului Orhei în colaborare cu Administrația Publică Locală de nivelul I, conform Programului raional al acțiunilor cultural-artistice pentru anul 2011, avînd drept scop:

- sensibilizarea societății pentru a studia și a cunoaște istoria localității;
- altoirea sentimentului patriotic, dragostei și mîndriei pentru sat, neam și strămoși;
- promovarea folclorului, artei meșteșugărești, obiceiurilor și tradițiilor populare păstrate la baștină;
- valorificarea patrimoniului cultural și natural al localității;
- implicarea în cadrul manifestării a reprezentanților instituțiilor publice din localitate (învățămînt, cultură, biblioteci publice, organizații obștești, agenți economici, etc.).

Condiții de participare

Participanții la concurs vor prezenta o manifestare complexă ce se dorește a fi o incursiune în trecutul și prezentul localității. Se va dezvălui tot ce este mai valoros și deosebit: istorie, legende, monumente istorice, culturale și naturale, oameni și personalități care au contribuit la dezvoltarea și promovarea localității, obiceiuri și tradiții, meșteșuguri, cîntecele și dansurile locului etc., toate într-un dialog dintre reprezentanții a două generații de o manieră cît mai ingenioasă și creativă.

Concursul se va desfășura în localităților jubiliare în perioada februarie–noiembrie 2011.

Criterii de apreciere

- originalitatea și autenticitatea programului artistic;
- măiestria artistică în realizarea scenică a materialului propus;
- respectarea condițiilor concursului.

Stimularea participanților

Participanților vor fi acordate diplome și recompense bănești.

Juriul poate interveni, după necesitate, la redistribuirea acestora, decizia fiind definitivă.

Ex. N. Cibotari

Cobzarul Pavel Țurcan

Sunt de părerea că artiștii noștri instrumentiști nu sunt propagați și onorați la nivelul soliștilor vocal, de aceea mai mulți ani în urmă, am inaugurat la radioul național emisiunea „Lăutarii Moldovei“, unde promovez activitatea artiștilor instrumentiști și pun pe post piesele lor interpretate cu mult har și măiestrie. Și în cazul lui Pavel Țurcan, cred la fel despre acest artist, merită să se știe mai multe...

L-am cunoscut pe Pavel prin anii 1985—86 când venise la ansamblul „Tălăncuța“. Cânta la cobză alături de Victor Botnaru, Ion Lipciu, Tudor Ungureanu, Ștefan Petriman, Petru Dinjos, Victor Dubencu, Nelu Turceac și alții.

Pe la începuturile „Tălăncuței“, cobzarilor susțineau doar acompaniamentul, dar cu timpul, atât Victor Botnaru, Ion Lipciu, cât și Pavel Țurcan, descoperind minunate melodii au început a le interpreta dar și înregistra solo.

Erau timpurile când fiecare membrul al ansamblului era conștient de contribuția nemijlocită al lui la descoperirea și revalorificarea tezaurului nostru folcloric, care, trebuie să spun sus și tare, până la „Tălăncuța“ era totalmente neglijat. Ei, bine, atunci când Pavel a înregistrat piesa „Sălciara“, noi, colegii lui, o ascultam de nenumărate ori și-l rugăm la fiecare concert s-o mai cânte.

La începuturile sale artistice, însă, nu cânta la cobză. Născut în satul Costești de lângă Ialoveni, în familia Țurcan, unchiul său fiind Loghin Țurcan — titanul teoriei muzicale naționale, anume acesta și insistă ca micuțul Pavel să urmeze o școală de muzică, intuindu-i capacitățile artistice. Astfel, copilul Pavel Țurcan merge la Școala de muzică „Eugen Coca“, astăzi „Ciprian Porumbescu“ din orașul Chișinău, unde studiază violoncelul. Așa cum profesorul lui de violoncel nu cunoștea nici o boabă limba română, micuțului Pavel venit de la țară îi venea foarte greu să înțeleagă ce se cere de la el și atunci este nevoit să treacă la un alt profesor și să studieze alt instrument, de data aceasta flautul, după aceea baiantul. În activitatea sa artistică un loc aparte îl are și mandolina.

Venind să-și continue studiile la Colegiul de muzică „Ștefan Neaga“, Vasile Roșcovan — șeful catedrei de instrumente populare, îi propune lui Pavel să studieze cob-

za. Astfel, Pavel Țurcan devine absolventul primei promoții de cobzari profesioniști de la noi. Aceiași facultate urmează și la Conservator, unde învață să cânte la cobză toate genurile de muzică.

Paralel cu studiile, atât la Colegiu, cât și la Conservator, Pavel Țurcan desfășoară o vastă activitate artistică în cadrul ansamblului „Tălăncuța“ și în orchestrele de muzică populară „Mărțișor“ dirijată de Serghei Ciuhrii, la „Mugurelul“ lui Ion Dascal și „Lăutarii“, diriguită de Nicolae Botgros. Ultimul îi propune, apoi, un loc de muncă în această faimoasă orchestră, despre care Pavel Țurcan vorbește cu drag, ca despre cel mai bun Conservator.

În anul 2000, Pavel Țurcan, ca majoritatea cetățenilor de la noi, pleacă peste hotare în căutarea unui câștig. Se gândea că va lucra în Italia vreo 3—4 luni, dar s-a reținut timp de 9 ani. Dar și aici, Pavel nu părăsește muzica. În marea dorință de a demonstra italienilor frumusețea și valoarea artei noastre naționale, dar și pentru a-i susține spiritual pe conaționali noștri, Pavel fondează o Asociație culturală în cadrul căreia organizează serate tematice, concerte, ședințe... Tot odată cântă la nunțile și cumetriile moldovenilor, dar și la manifestările italienilor.

Dorul de baștină, de a se manifesta plener în plan profesional, îl readuce acasă. Aici se angajează pe post de profesor la Colegiul „Ștefan Neaga“, unde descoperă niște tineri evoluți, erudiți și cu mult drag de tot ce e al nostru... — Mă înțeleg foarte bine cu ei, recunoaște Pavel, mi-s dragi și mă bucur că ei iubesc cobza la fel de mult ca mine.

— Cât de tare iubești cobza?, — l-am întrebat pe Pavel într-un interviu radio.

— Cu mult mai mult ca la începuturi, simt necesitatea zilnică de a o lua în mâini, de a exersa, de a cânta, nici nu-mi închipui ce a-și fi făcut fără cobză... Îmi doresc foarte mult, — mai adaugă Pavel cu durere, — să nu mai fie confundată cobza cu balalaica, să se reperfecteze manualele de muzică din școlile noastre unde să se studieze instrumentele muzicale autohtone, să se cunoască că acest instrument, care face parte din familia lăutelor, e primul instrument cu coarde de pe mapamond...

Actualmente, Pavel Țurcan lucrează asupra unei culegeri de melodii populare pentru cobză care se va numi „Să-mi cânti cobzar“.

Zilele acestea, Pavel Țurcan susținut de un alt cobzar — Eugen Burlacu, dar și de discipolii săi Cristian Marinescu și Ion Popescu au înregistrat în studiourile radio câteva piese de excepție, demonstrând cu mult har capacitățile deosebite ale acestui instrument. Ascultând melodiile interpretate la cobză de Pavel Țurcan îi auzi aievea pe strămoșii noștri cântându-și bucuriile, tânguindu-și nevoile și luptând cu nedreptățile... iar tu te perpetuezi în timp și spațiu.

Veta Ghimpu-Munteanu,
Maestru în Arte

Mîndră floare de pe Botna

În acest an, 2011, sărbătoarea cîntecului popular „Mîndră floare de pe Botna” a ajuns la cea de a V-a ediție. Evenimentul s-a desfășurat în ziua de Ispas, în satul Zîmbreni, acolo unde de fapt a și luat startul prima ediție (anul 2007).

La deschiderea oficială au luat parte Boris Focșa, ministrul culturii, reprezentanți ai administrației publice raionale, în frunte cu președintele Mihail Silistraru, administrația publică locală, în frunte cu dl primar Daniel Țonu, săteni și alți oaspeți ce purtau în suflet dor de cîntecul popular.

Regulamentul a prevăzut 2 secțiuni: maturi și copii. Prima dintre ele a întrunit 11 participanți, cea de-a doua, copii — 5. Adunat în scuarul Casei de cultură, publicul a fost delectat cu folclor autentic venit din raioanele Ialoveni, Strășeni, Criuleni și municipiul

Chișinău. Interpreții au fost acompaniați, în acest an, de orchestra raională de muzică populară „Porumbița”, dirijor Ion Condrea.

Întreaga manifestare a fost moderată de jurnalista Nina Bolboceanu, care urmează să realizeze o ediție a emisiunii „Evantai Folcloric”, consacrată acestui eveniment. Evoluția artiștilor a fost filmată de echipa Moldova 1.

La această ediție, finalul manifestării nu a presupus acordarea locurilor unu, doi sau trei. Toți interpreții participanți au fost egali, acordîndu-li-se flori în semn de apreciere din partea organizatorilor, trofee cu inițialele sărbătorii și cite un album Ialoveni.

Sărbătoarea cîntecului popular „Mîndră floare de pe Botna” este organizată de Secția Cultură Ialoveni în colaborare cu primăria satului Zîmbreni.

Claudia Șerșun, șef Secție de cultură a r. Ialoveni

Festivalul Tinereții Noastre

La 10-12 iunie 2011, în incinta Teatrului Național „M. Eminescu” și al Palatului Național s-a desfășurat ediția a XVII-a a Festivalului-concurs național de muzică ușoară pentru copii și tineret „Steaua Chișinăului — Steaua Moldovei”.

Evenimentul cultural de anvergură, Festivalul a re-născut și s-a organizat pentru prima oară în anotimpul înfloririi naturii, datorită suportului substanțial oferit de Fundația pentru dezvoltarea Republicii Moldova „Edelweiss”.

La secțiunea **Copii** (8-13 ani) premiile au fost obținute de următorii concurenți: Premiul special — Frații Cristian și Ștefan Burlacu (Chișinău),

Nadia Volk (Chișinău); Premiul III — Alina Sorochina (Chișinău); Premiul II — Ingrid-Valeria Bîrcă (Chișinău); Premiul I — Nicoleta Cotorobai și Marele Premiu — Lerika (Bălți).

La secțiunea **Tineri** (14-30 de ani) premiile au fost obținute de interpreții: Premiul III — Mirela Cozma (Chișinău); Premiul II — Mihaela Mungiu (s. Puhăceni, Anenii Noi); Premiul I — Anastasia Jantîc (Chișinău) și Vitalie Negruța (Chișinău); Marele Premiu — Doina Bîrlădeanu (s.

Cojușna, Strășeni — foto).

Juriul, constituit din personalități ale genului, din diferite țări ale lumii, a fost prezidat de academicianul Eugen Doga și a concluzionat faptul că ediția curentă a fost una de mare triumf artistic. Trebuie să remarcăm reușita extraordinară a celor două recitaluri de glorie, susținute în gala Festivalului de la Palatul Național de către Joref Ivaska din Austria și Marcel Pavel din Romania.

Sala de 1850 de locuri era în delir, încît nu ne rămîine decît să conchidem, cu bucurie, faptul că adevărata cultură de mîine și exponenții ei vin să continue cu demnitate și sufici-

ent har artistic generațiile precedente de artiști, care și-au adus din plin aportul la „creșterea culturii românești și-a Patriei cinstire”.

Cel mai longeviv Festival al genului și unicul Național de la fondare și pînă în prezent, „Steaua Chișinăului — Steaua Moldovei” a răsărit la 1995 și, să ajute Dumnezeu prin mila și Puterea Sa nemărginite, să strălumineze cerul imens al muzicii ușoare încă mulți-mulți ani înainte!

Drept consemnare,
Nicolae Fabian

Mini MISS și Mini MISTER

La data de 12 iunie 2011 în incinta Casei de cultura din or. Ocnița a fost lansat proiectul Secției de cultură a raionului Ocnița — Concursul raional artistic pentru copii „Mini Miss și Mini Mister 2011“.

Concursul s-a desfășurat în două etape, Prima etapă a fost organizată la nivel comunitar la 01 iunie, iar etapa a doua la nivel raional. Participanții au fost divizați în două categorii de vîrstă: 4–7 ani și 8–12 ani. Și-au dat concursul 8 participanți din 11 primării, care au concurat la 6 probe: Autoprezentare; Defilație; Aptitudini, cîntec, dans, recitare (acestea fiind realizate în 2 minute), Teatru — imitarea unui vestit artist (cîntăreț sau actor de cinema), unui personaj din poveste sau dintr-un film cu desene animate; proba Spontanietate, în cadrul căreia copiii au oferit răspunsuri la întrebări-ghicitori. Toți participanții s-au dovedit a fi înzestrați cu calități artistice de interpretare: dansatori și actori profesioniști, super-modele, smecheri și isteți, ei au ieșit cu brio din orice situație.

Desigur, emoții mari au avut, de rînd cu concurenții, și părinții, educatorii acestora, publicul, și nu în ultimul rînd juriul, format din: Ludmila Belonoșca, șef Secție raională Cultură; Svetlana Cotova, șef Oficiul Stării civile din or. Ocnița; Anna Suslina, coregraf al Centrului de Creație a Copiilor; dna Maria Lungu, învățătoare la clasele primare a Gimnaziului nr. 2 din Ocnița; Artiom Bucarciuc, reporter Radio-Moldova; Adriana Moraru, absolventa Școlii de Arte Ocnița și Dmitrii Borodavchin, elev al Școlii de Arte Ocnița. Sarcina juriului nu a fost deloc ușoară — de a-i desemna pe cei mai buni dintre cei mai buni.

În final, concurenții au fost premiați la următoarele nominații:

- Victoria Țurțurica din c. Ocnița a devenit Mini Miss la categoria de vîrstă 8–12 ani;
- La categoria de vîrstă 4–7 ani, Mini Miss a fost Iuliana Coșulean din c. Grinăuți-Moldova, iar Nelea Palamari din c. Lipnic — Missis Grație;
- Speranța Mincună din s. Verejeni, c. Lencăuți a fost considerată Missis Zîmbet;
- Adriana Coroma din com. Lipnic — Missis Armonie și Missis Eleganță — Andreea Coricimari din s. Hădărăuți;
- La categoria de vîrstă 4–7 ani Mini Miss & Mini Mister — Polina Rîbac și Dmitrii Traghira din or. Otaci;
- Mini Miss și Mini Mister — Nicoleta Botnar și Vitalii Sevastianov din s. Mereșeuca, categoria de vîrstă 8–12 ani;
- Calificativul de Missis și Mister Artistism le-a revenit Alexandrei Sprinceană și lui Mihai Seinik din s. Gîrbova;
- Missis și Mister Inteligență au fost Irina Leah și Vi-chentie Vacarciuc din s. Hădărăuți;
- Mihaela Miron și Igor Rusu din s. Sauca — Missis și

Mister Politețe iar Missis și Mister Modestie Dariei Melnic și lui Alexandru Gaiciuc din or. Otaci.

Concurenților li s-au oferit Diplome de participare, Panglici conform nominațiilor, domnișoarele au primit în dar Diademe și păpuși „Hanna-Montana“, iar cavalerii seturi de Transformere și Puzzle.

Mulțumiri speciale aducem prezentatorilor: Mihaela Crucichevici și Anatol Terehov, formațiilor coregrafice „Impuls“ și „Karameliki“ (coregraf Anna Suslina), „Raduga“ (coregraf Natalia Pavlova), „Inspirație“ (coregraf Antonina Pavlova), soliștilor Tatiana Curtean, Alexandra Suslina, Roman Burasanzve, Adriana Moraru, Vlada Văcărița, vioristului Dan Belonoșca care au demonstrat performanțe deosebite. Tot cuvinte de mulțumire au fost adresate dlui Mihai Crucichevici, director la Casa de cultură, domnilor Roman Cojocari, Irina Cebotari, Tatiana Gilca, specialiști la bibliotecile publice orășenești Ocnița și lui Dorin Coroma, operator de sunete pentru aporul adus la organizarea și desfășurarea proiectului, sponsorului dlui Iurii Lupu pentru 100 de înghețate oferite tuturor participanților și nu în ultimul rînd tuturor membrilor colectivelor artistice.

Desfășurat la început de „cireșar“ — Concursul raional artistic pentru copii Mini Miss și Mini Mister va deveni unul tradițional în raionul nostru.

Ludmila Belonoșca,
șef Secție raională cultură Ocnița

Cavaler al vetrelor străbune

Cine s-a născut în Marea de Sunețe...?

Cine s-a regăsit în Universul Undelor și este Cavaler al Vetrelor Străbune..., al Jocului?

Cine este stăpînul Templului Melodiei Preferate... Tezaurului și stă de-o viață de Veghe Undelor Cosmosului Nostru Muzical?

Cine Sărută Inima și Sufletul fiecărui radiospectator... și, în fiecare duminică, cu Blînda sa Voce să axeze și să consolideze Lumea Mioritică?

Cine orientează și corelează Estetica Muzicală Modernă?

Modelează Lumea Sonoră... Estetica Lumii Moderne și ... Ne orientează la origini... „Îngenunchează“ la relicvariul melodiilor preferate ca ele să ajungă și să „zîngănească“ cît mai frumos la Urechea Lumii...

Neamului! — Omul de radio IURIE NISTOR,

Mare artist al Sufletului..., al Sintezelor și Selecțiunilor folclorice... Slujitor fidel al Tezaurului Național al Culturii tradiționale a contemporanilor...

Rege al Vetrelor Străbune..., al Cîntecului și dansului preferat..., al Tradiției... Al Adevărului istoric și cel Artistic.

Ilustru slujitor fidel al Melosului Național.

Deținător de taine și fenomene ale Culturii purtătorilor de Folclor îndrăgît.

Și numai la 60 de ani — IURIE NISTOR.

Acest Cavaler al Universului Muzical viața — ntreagă aleargă după cîntece și jocuri ca să-l bucure pe cel care a creat Veșnicia — Omul de la

Țară cu bogăția lui spirituală.

Doamne!

Dăi viață artistică acestui talentat și consecvent Om...

Ferește-l de toate cele rele...

Dăi sănătate și păzește-l de primejdii pe acest înaintaș și Bun slujitor al Tău — Omul de Radio IURIE NISTOR, CAVALER AL VETRELOR STRĂBUNE!

Cu o deosebită plăcere și simpatie, Andrei Tamazlicaru, folclorist, Uniunea Muzicienilor din Moldova

Școală de Arte pentru Copii „Petru și Ion Teodorovici“

Școala de Muzică pentru Copii din or. Leova a fost înființată în anul 1961, la propunerea și cu participarea nemijlocită a șefului de atunci al Secției Cultură, domnul Pavel Ciobanu cu scopul de a altoi în sufletul tinerilor dragostea pentru frumos, de a asigura dezvoltarea lor intelectuală și culturală.

Primul director al școlii a fost Vladimir lunchind (1961—1965). În prima promoție s-au înscris 84 elevi care au studiat pianul, vioara, baiantul, acordeonul în clasele a 6 profesori.

Mulți dintre absolvenții primei promoții s-au reîntors în școală în calitate de profesori, printre ei numărându-se Natalia Carnauhova, Svetlana Voliman, Tatiana Berejnaia, Vasile Tovba, Maria Pisaroglo etc.

În anul 1965, în școală au venit să lucreze și alți profesori, oameni cu suflet mare, îndrăgostiți de profesia aleasă și de copii, precum Nicolae și Maria Pa-

vlioglo, Dumitru Bahov etc., domnul Bahov fiind singurul cadrul didactic care activează aici de la deshiderea școlii, de mai bine de 46 de ani, răstimp în care a exercitat funcțiile de pedagog, director și în prezent, șef de studii.

În anul 1965, Nicolae Pavlioglo a fost numit în funcția de director al școlii, funcția pe care a onorat-o timp de 12 ani, reușind să închege un colectiv bun și unit de oameni talentați și harnici.

La inițiativa domnului Nicolae Pavlioglo au fost deschise filiale ale școlii în localitățile largara, Canteмир, Sărata Nouă, Tomai, Antonești.

Nadejda Nemțanu,
director

Pe parcursul anilor, aici au activat în calitate de directori: Dumitru Bahov (1977—1987), Mihai Suruc (1987—1994), Lilia Ciot (1994—1999), Nadejda Nemțanu (1999—prezent).

La cei 50 de ani, instituția, se prezintă ca o adevărată școală a artelor frumoase, azi aici studiindu-se nu doar muzica, ci și coregrafia și artele plastice.

Școala de Muzică pentru Copii din or. Leova i-a

avut drept elevi și pe regretații artiști Petru și Ion Teodorovici. În scopul înveșnicirii memoriei lui Ion Aldea-Teodorovici, la 05.04.1993, Comitetul executiv raional Leova a conferit școlii numele distinsului compozitor.

În septembrie 2006, prin decizia Consiliului raional Leova, școlii i s-a acordat statutul de Școală de Arte pentru Copii „Petru și Ion Teodorovici“.

Școala de Arte „Grigore Solomon” s. Sărata Galbenă

Școala de Arte „Grigore Solomon” din satul Sărata Galbenă a fost organizată în anul 1971. Contingentul instituției respective a fost de 45 elevi. În organizarea filialei au pus umărul profesorii Grigore Solomon – clasa trompetă, Gheorghe Macarov – clasa vioară, Vasile Eșanu – clasa acordeon.

La 04 iulie 1976, în baza ordinului Ministerului Culturii nr. 245 a fost inaugurată Școala de Muzică din Sărata Galbenă avînd în clasa întîi 50 de elevi. Din anul 1976 și pînă în 2000, director al instituției a fost dl Grigore Solomon.

Din anul 2000 și pînă în 2005, la cîrma școlii a fost dl Nicolae Roșca. Dl Ion Tulbu a preluat în anul 2005 cîrma acestei pepeniere de copii talentați. Nivelul educațional a sporit considerabil prin organizarea procesului de învățămînt la cotă profesionistă.

În luna august 2010, prin decizia Consiliului raional Hîncești, Școala de Muzică din Sărata Galbenă este reorganizată în Școală de Arte „Grigore Solomon“.

În această perioadă, peste 400 de elevi au absolvit școala noastră, mulți dintre ei au continuat studiile în diverse instituții de învățămînt de profil.

Suntem mîndri de succesele discipolilor noștri: Radu Daud – Artist Emerit și Sergiu Cojocaru – soliști instrumentiști ai Orchestrei Naționale de muzică populară „Lăutarii”; Ion Mocanu, șef de catedră la Conservatorul din or. Tiraspol; Andrei Șolopa, solist instrumentist în orchestra radioului din or. Bratislava, Slovacia; Silvia Țabur, doctorand la Universitatea de Arte din or. Toronto, Canada; Valeriu Vlas directorul Casei de cultură Hîncești; Ștefan Vlas primarul c. Sărata Galbenă; Ana Scripnic și Ion Solomon – profesori ai instituției noastre ș.a.

În prezent, la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” își fac studiile elevii: Doina Costiuc – vioară, Denis

Costiuc – țambal, Ion Țugui- trompetă și Dorin Chi-forișin – acordeon. Maria Oistric – vioară își continuie studiile la Colegiul Pedagogic din or. Călărăși, iar Iulia Belii la Colegiul Pedagogic din or. Chișinău.

Este bine cunoscut faptul, că participarea la concurs a elevilor noștri, acordă competiției un caracter competitiv. Printre învingători au fost și elevii școlii noastre.

Statutul Școlii noastre de Arte permite studierea artelor plastice și coregrafice. În curînd copii îndrăgostiți de aceste domenii de arte vor avea posibilitatea să se familiarizeze profund cu tainele lor.

Pentru viitor, Școala de Arte „Grigore Solomon” va acorda o deosebită atenție diverselor proiecte care vor contribui substanțial la educarea, însușirea și promovarea calităților creative, dar și interpretative a elevilor noștri.

Ion Tulbu,
directorul școlii

Dicționar cronologic

1 IULIE

- 1813** Chișinăul este declarat de către ruși capitala provinciei Basarabia.
- 1867** Apare la Chișinău revista „Buletinul Eparhiei basarabene” în limba română și rusă.
- 1920** N. Ciotori, diplomat român, delegat la convorbirile ruso-sovietice, scrie într-un raport că în urma discuțiilor purtate cu delegații ruși, Krassin și Klisko, aceștia i-au declarat că „guvernul sovietic va recunoaște unirea Basarabiei cu România”.

2 IULIE

- 1504** Ștefan cel Mare se stinge din viață în plînsul întregului popor moldovenesc și este așezat în cripta de la Putna.
- 1918** Ia ființă la Chișinău Societatea Corală „Armonia”, condusă de talentatul tenor Ion Căpriță, care a făcut turnee prin orașele, târgurile și satele din Basarabia.
- 1952** Se repetă „invitația” făcută basarabenilor, refugiați în România, dar considerați de autoritățile rusești cetățeni sovietici.

3 IULIE

- 1460** Ștefan cel Mare acordă privilegiu liovenilor de a aduce în Moldova pinză, catifea, pălării, cuțite, unelte agricole, cofețe, platoșe ș.a.
- 1943** S-a stins din viață preotul Constantin Popovici, redactor din 1908 al revistei „Luminătorul”.

5 IULIE

- 1450** Se încheie al doilea tratat de alianță între Bogdan II, domnul Moldovei și Iancu de Hunedoara.
- 1463** Ștefan cel Mare se căsătorește cu Evdochia, prima lui soție, sora lui Simion Olekovič, principele Kievului, vasal al Poloniei.
- 1878** Se aprobă stema Basarabiei.

8 IULIE

- 1481** Ștefan cel Mare învinge oastea munteană la Rm. Sărat și înscăunează ca domn în Țara Românească pe Vlad Călugărul.
- 1941** Cade eroic în lupte, pe pământul Basarabiei lui, prof. Alexandru Nagacevski în bătălia de pe dealul Epurenilor-Cahul.

9 IULIE

- 1466** Într-un hrisov al lui Ștefan cel Mare este adeverită prima lui soție, Evdochia: „Pentru sufletul sfint răposatei mumei noastre Maria și pentru sănătatea doamnei mele Ovdotia (Evdochia) și pentru sănătatea pre iubiților cononi ai domniei mele, Alexandru și Olena”.
- 1935** Afilierea „Astreii Basarabene” la Fundația Culturală Regală din București.

10 IULIE

- 1865** S-a născut la Ciuciuleni-Lăpușna Vasile Guma, preot și cunoscut samaritean din Chișinău.
- 1919** Este inaugurată la Chișinău activitatea editurii și librăriei „Glasul Țării”, înființată din inițiativa unui grup de români în frunte cu Epaminonda Balamace, Constantin Noe, Gheorghe Mecu.

11 IULIE

- 1936** Echipele studentești, organizate de prof. D. Gusti, își încep activitatea culturală în satele din Basarabia: Năpădeni-Bălți, Olănești-Cetatea Albă, Colibași-Cahul, Tocuz-Tighina, Ignăței-Orhei, Cuhureștii de Sus-Soroca.

12 IULIE

- 1918** La Chișinău, un grup de intelectuali pun bazele Societății de editură națională „Lucefărul”.

14 IULIE

- 1484** Cetatea Chilia cade în mina turcilor. În legătură cu acest eveniment, Letopisețul de la Bistrița precizează: „În anul 1484, venit-au turcii la cetatea Chilie, împreună cu ei în ajutor, acel afurisit călugăr Vlad-Volevodul, cu munteni și a luat cetatea într-o miercuri, pe vremea pîrcălabilor Ivașco și Maxim”.

15 IULIE

- 1918** Inaugurarea la Chișinău a tipografiei „România Nouă”, întemeiată de prof. O. Ghibu.

16 IULIE

- 1932** S-a stins din viață episcopul Justinian Teculescu al cetății Albe și Ismailului.
- 1937** A trecut în lumea dreptilor generalul V. I. Cantacuzino, din ramura Cantacuzinilor basarabeni.

17 IULIE

- 1436** Într-un hrisov de domnie comună (Ilie și Ștefan) se pomenește de satul Chișinău.
- 1837** „Rasa e evident românmă, se cunosc chipurile de pe coloana lui Traian și figurile din Trastevere la Roma...” scrie prințul rus Anatol de Demidov în cartea sa, după ce a vizitat Moldova și Valahia.

21 IULIE

- 1821** S-a născut la Bacău Vasiule Alecsandri, scriitorul și omul politic.
- 1935** A apărut la Chișinău ziarul „Săptămîna”, director I. T. Boga.

23 IULIE

- 1812** Este numit primul guvernator al Basarabiei în persoana lui Scarlat Sturdza.

25 IULIE

- 1837** Alexandru Hîjdău, cunoscutul cărturar, rostește la Școala din Hotin o cuvîntare în care amintește de vechea slavă a Moldovei. El premărește iubirea limbii strămoșești.

26 IULIE

- 1476** Are loc lupta de la Războieni, la care turcii veniseră cu un număr de forțe impresionant. După o apărare eroică, Ștefan se retrage. Cetățile Neamț, Suceava și Hotin rezistă.
- 1918** Învățătorii moldoveni de la cursurile pedagogice din Orhei organizează un festival, cu care prilej se joacă piesa „Arvinte și Pepelea”.

27 IULIE

- 1820** S-a născut, în satul Răzălăi-Bălți, Iuosif Naniescu, mitropolitul Moldovei.
- 1875** Nașterea lui Paul Gore, personalitate de frunte a Basarabiei.

29 IULIE

- 1851** S-a născut Calistrat Hîncul, doctor, care a activat pe tărîm național în județul Bălți.

31 IULIE

- 1919** Societatea muzicală „Graiul Neamului” de sub conducerea prof. Traian Justin Popovici întemeiază o secție de pregătire a elementelor iubitoare de muzică sub denumirea „Conservatorul Național”, care a contribuit timp de două decenii la pregătirea cadrelor în acest domeniu și la cultivarea interesului pentru această artă.

AGENDA CULTURALĂ *iulie 2011*

Basarabeasca 28 IULIE — Sărbătoarea roadei „Ultimul snop“

Briceni 2 IULIE, ÎN TOATE INSTITUȚIILE DE CULTURĂ Ziua comemorării lui Ștefan cel Mare și Sfânt

21 IULIE, ÎN TOATE INSTITUȚIILE DE CULTURĂ Recital de poezie „190 de ani din ziua nașterii lui V. Alecsandri“

29 IULIE, ÎN TOATE INSTITUȚIILE DE CULTURĂ Conferința la tema: „20 ani de la proclamarea Independenței Republicii Moldova

Cahul 29 Iunie—4 Iulie: Festivalul internațional de folclor „Nufărul Alb“, ediția a XII-a
12 Iulie Hramul satului Borceag

Călărași 26 Iulie, S. HOGINEȘTI Iarmarocul meșterilor ceramiști

Căușeni 2 Iulie, OR. CĂUȘENI Comemorarea zilei de naștere a lui Ștefan cel Mare și Sfânt

Criuleni 2 Iulie, OR. CRIULENI Festivalul raional „Un trandafir, o luminare pentru Ștefan cel Mare“

2, 9 Iulie Serată de creație consacrată jubileului orchestrei de muzică populară „Trandafir“

Drochia 2 Iulie, TOATE UNSTITUȚIILE DE CULTURĂ Manifestare culturală „Ștefan, Ștefan, Domn cel Sfânt“

2–12 Iulie Tabăra de vară a copiilor din municipiul Tîrgoviște, România și a teatrului „Cupidon“, or. Drochia

Dubăsari 2 Iulie, TOATE INSTITUȚIILE DE CULTURĂ Comemorarea lui Ștefan cel Mare și Sfânt

Edineț 3 Iulie, OR. EDINEȚ Concursul raional „Suntem urmașii lui Ștefan“, ediția a III-a

Fălești 27 Iulie, OR. FĂLEȘTI Simpozion literar „Un lingvist pentru mileniul III-i“, dedicat lui Eugen Coșeriu

Florești 24 Iulie, ÎN LOCALITĂȚILE RAIONULUI Tîrgul raional al meșterilor populari

Glodeni 17 Iulie, OR. GLODENI Festivalul folcloric „Cîntă de răsună lunca“

Hîncești 24 Iulie, OR. HÎNCEȘTI Manifestare culturală: „Lupta împotriva traficului de ființe umane și a violenței în familie“

Ialoveni 12 Iulie, ÎN LOCALITĂȚILE RAIONULUI Comemorarea lui Ștefan cel Mare și Sfânt

Leova 2 Iulie, OR. LEOVA Comemorarea lui Ștefan cel Mare

Nisporeni 2 Iulie, ÎN LOCALITĂȚILE RAIONULUI Comemorarea lui Ștefan cel Mare și Sfânt

Ocnîța 2 Iulie, C. LIPNIC „Ziua Comemorării lui Ștefan cel Mare și Sfânt“

14 Iulie, S. COREȘTĂUȚI, RUJNIȚA, NASLAVCEA Matineu „Русский сказочник Волков“

cons. 120 ani de la nașterea scriitorului rus Alexandr Volkov

21 Iulie, S. OCNÎȚA, OTACI, FRUNZE Ora poeziei „Alecsandri – poet al universului sensibil“

25 Iulie, OR. OCNÎȚA Ora poeziei „Romancier cu o vocație narativă, modernă și profundă“ —

80 ani de la nașterea romanistului V. Beșleagă

26 Iulie, OR. OCNÎȚA Matineu „Un romantic modern“, consacrat celor 60 ani ai poetului Ianoș Țurcanu

29 Iulie, S. HĂDĂRĂUȚI Spectacol tematic: „Ziua Constituției Republicii Moldova“

Orhei S. PERESEGINA, VÎPROVA, HULBOACA, BEREZLOGI, BRĂNEȘTI, FURCENI Concursul raional al satelor jubiliare
„Duminica la noi în sat“

Rîșcani 2 Iulie, ÎN TOATE LOCALITĂȚILE Serată literar–muzicală: „Din istoria acestui drag și scump pămînt
poporul cunoaște un nume de Ștefan cel Mare și Sfânt“

3 Iulie, S. ZĂICANI Iacob Burghiu — omagiu la 70 ani: „Biografie, Destin, Vocație“

S. CORLĂTENI, BOROȘENI Spectacole folclorice „Sinzienele“ și „Rusaliile“

21 Iulie, ÎN TOATE LOCALITĂȚILE Revistă orală „Vasile Alecsandri – 190 de ani de la naștere“

26 Iulie, ÎN TOATE LOCALITĂȚILE Expoziție de carte: „Vladimir Beșleagă – artistul cuvîntului“ (80 ani de la naștere)

27 Iulie, S. MIHĂILENII VECHI Revistă „Un sfetnic de încredere“ regretatului lingvist Eugen Coșeriu

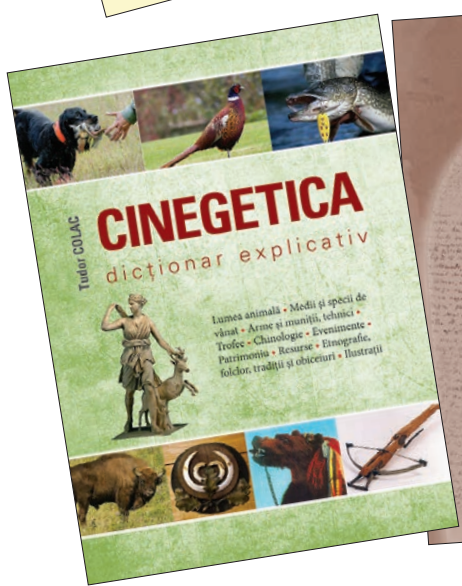
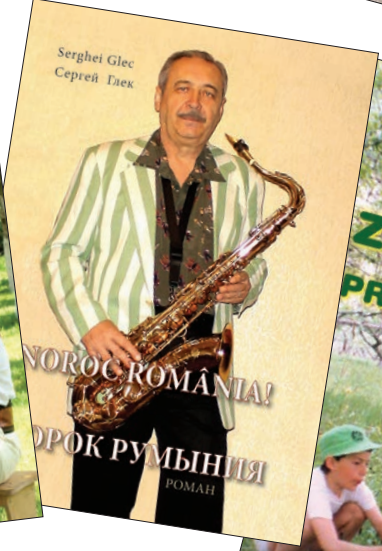
ÎN ZILELE DE DUMINICĂ, ÎN TOATE INSTITUȚIILE Clubul zilei de odihnă: „Duminica la noi în sat“

Sîngerei 29 Iulie — 1 August, OR. BIRUINȚA Festivalul internațional „Un popas la noi, cu cîntec, dans și voie bună“
2 Iulie, ÎN TOATE LOCALITĂȚILE Comemorarea lui Ștefan cel Mare și Sfânt

Strășeni 2 Iulie, S. CĂPRIANA Festivalul de muzică dedicat marelui Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt în colaborare cu
primăria s. Căpriană și Mănăstirea Căpriană

Ștefan Vodă 2 Iulie, OR. ȘTEFAN VODĂ Manifestare culturală „Ziua comemorării lui Ștefan cel Mare și Sfânt“

Въспомогательная Церковь построена 20-го Июня 1893
 начата и освящена 24-го Мая 1892 г.
 въ благоустроенное Царствование
 ГОСУДАРЯ ИМПЕРАТОРА
 АЛЕКСАНДРА АЛЕКСАНДРОВИЧА
 ВСЕРОССИЙСКАГО
 при ЕПИСКОПѢ ИСАИИ Кишиневскомъ.
 Построена на средства пожертвования
 Николая Петровича ЗАГУРЫ,
 жены его Зиновиѣ Егоровнѣ,
 и общества С. ОНИЦАНЪ;
 при священникѣхъ Георгіѣ Яковѣ
 Распорядителями были: дьяконъ
 Василій Ивановичъ Корецкій,
 Григорій Еммуловичъ Баклажъ-вашъ,
 Герой Мисаиловъ Чувукъ,
 Федора Василеевъ Заминъ,
 Иванъ Михайловичъ Лука,
 Иванъ Кондратовъ Яковъ,
 Саввацій Гражданскій Успенскій,
 Михаилъ Степановичъ Серошинскій.

Biserica „Sf. Treime”, s. Onițani, r. Criuleni. Paroh — protoiereu Ioan Turuta.